

MRF 2021.239

Planklagenævnets afgørelse af 7. juli 2021, j.nr. 21/00253, 20/12346, 21/02402 og 21/02411

Ikke medhold i klage over lovliggørende lokalplan for to vindmøller nær Natura 2000-område, da konsekvensvurderingen fandtes tilstrækkelig, fordi risikoen for drab af flagermus var reduceret ved de i VVM-tilladelsen fastsatte vilkår. Støjberegninger foretaget i strid med vindmøllebekendtgørelsen udgjorde ikke en mangel ved miljørapporten, da der efterfølgende var foretaget korrekte beregninger.

Svendborg Kommune vedtog i juni 2020 endeligt lokalplan nr. 637, et område til vindmøller ved Ny Søby, Tåsinge, med tilhørende miljørapport. Lokalplanen muliggjorde opstilling af op til to vindmøller med en totalhøjde på mellem 75-80 meter. Planområdet omfattede et område på ca. 1 ha på vestsiden af Tåsinge. Nærmeste Natura 2000-område lå ca. 150-200 meter øst fra planområdet og havde et samlet areal på ca. 45.000 ha, hvoraf 82 % var hav. Kommunen havde i 2015 vedtaget forslag til kommuneplantillæg og lokalplan for samme projekt og offentliggjorde samtidig screeningafgørelse om, at planerne ikke var miljøvurderingspligtige. Planklagenævnet ophævede i 2017 screeningsafgørelsen og hjemviste sagen til fornyet behandling med henblik på, at kommunen skulle foretage en konsekvensvurdering og en miljøvurdering samt en fornyet vurdering i forhold til bilag IV-arter (se MAD 2017.454 Pkn). I forbindelse med den nye planvedtagelse udarbejdede kommunen en konsekvensvurdering dateret februar 2018 samt en miljørapport og miljøkonsekvensrapport dateret marts 2020. Planvedtagelsen blev påklaget af to naboer, der bl.a. anførte, at konsekvensvurderingen var mangelfuld i forhold til påvirkningen af arten havørn, og at en række fuglearter, herunder rørhøg, terner, vandfugle, vadefugle og mosehornugl, burde have været konsekvensvurderet, og at reglerne om bilag IV-arter ikke var overholdt i forhold til flagermus. Det anførtes endvidere, at bekendtgørelsen om støj fra vindmøller ikke var overholdt ved støjberegningen i støjrapporten, bl.a. fordi beregningspunkterne nord for nogle nærliggende boliger ikke var korrekte. Planklagenævnet (formanden) bemærkede indledningsvis, at kommunens vurdering af påvirkningen af Natura 2000-området i overvejende grad fremgik af en væsentlighedsvurdering fra 2015, der blev udarbejdet i forbindelse med det tidligere ophævede plangrundlag, og konsekvensvurderingen fra 2018. Nævnet havde på baggrund heraf foretaget en samlet vurdering af, hvorvidt kommunen havde foretaget en

tilstrækkelig vurdering af påvirkningen af Natura 2000-området. For så vidt angik planens påvirkning af rørhøg og ternearter fandt nævnet ikke, at disse arter burde være medtaget i konsekvensvurderingen, idet nævnet navnlig henviste til, at arternes levesteder lå ca. 1,7 km fra planområdet. Nævnet fandt endvidere ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering i forhold til vandfugle og vadefugle, da det fremgik af væsentlighedsvurderingen, at vandfuglene primært forekom som rastende fugle og i ganske store antal, hvorfor mulige tab af enkeltindivider ikke ville have en væsentlig effekt på arternes bevaringsstatus. For så vidt angik påvirkningen af mosehornugl fandt nævnet, at der i et vist omfang var uoverensstemmelse mellem oplysningerne i væsentlighedsvurderingen og miljøkonsekvensrapporten, idet det fremgik af væsentlighedsvurderingen, at mosehornugle potentielt ville kunne forekomme regelmæssigt i projektområdet, mens det imidlertid fremgik af miljøkonsekvensrapporten, at mosehornugle kun sjældent ville passere nær de to opstillede møller. Nævnet fandt dog ikke, at der ville ske en væsentlig påvirkning af arten i projektområdet, da markarealerne omkring vindmøllerne ikke udgjorde velegnede fourageringsområder, hvorfor arten kun sjældent ville flyve gennem arealet. Nævnet fandt derfor ikke, at de pågældende fuglearter burde være medtaget i konsekvensvurderingen. Overordnet fandt nævnet, at væsentlighedsvurderingen opfyldte kravene i planhabitatbekendtgørelsens § 3, stk. 1, jf. habitatdirektivets art. 6, stk. 3, da samtlige fugle på udpegningsgrundlaget var oplistet i væsentlighedsvurderingen. Nævnet lagde til grund, at kommunen hermed havde forholdt sig til samtlige fuglearter, ligesom kommunen i væsentlighedsvurderingen havde behandlet enkelte udvalgte fugle samt fokusarter, som potentielt kunne være i risiko for konflikter med vindmøllerne. I forhold til arten havørn, der var den eneste fugleart, der var blevet konsekvensvurderet, fremhævede nævnet, at lokalplanen ifølge konsekvensvurderingen ikke ville skade havørnens

bevaringsstatus, da der aktuelt ikke var havørnereder i området. Nævnet fandt derfor ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at der ikke vil ske en væsentlig påvirkning af Natura 2000-områdets integritet i forhold til arten. Det forhold, at der var fundet en død havørn tæt på en af vindmøllerne, kunne ikke føre til et andet resultat. Hvad angik vurderingen af lokalplanens påvirkning af flagermus henviste nævnet til, at det var ureguleret i hvilket omfang, der skulle foretages en nærmere undersøgelse af, om et område var et naturligt udbredelsesområde for en bilag IV-art, og at en eventuel undersøgelsespligt måtte afhænge af lovgivningen om bilag IV-arter og de ulovbestemte forvaltningsretlige principper, herunder officialprincippet. Nævnet fandt, at planområdet udgjorde et egnet område for flagermus, og at det som følge deraf var en mangel ved lokalplanen og miljørapporten, at kommunen ikke havde foretaget nærmere flagermusundersøgelser i området. Nævnet fandt derfor ikke, at kommunen inden lokalplanens vedtagelse i tilstrækkeligt omfang havde tilvejebragt det fornødne faktuelle grundlag for at kunne vurdere, om planerne ville kunne beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for flagermus, jf. planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 2, eller at der ikke ville ske drab som omtalt i habitatdirektivets art. 12, stk. 1, litra a. Nævnet konstaterede imidlertid, at Miljø- og Fødevarerklagenævnet i forbindelse med afgørelsen om VVM-tilladelsen til projektet havde fastsat et vilkår om driftstop på begge vindmøller. Nævnet vurderede på denne baggrund, at den utilstrækkelige undersøgelse ikke burde medføre en ophævelse af plangrundlaget med tilhørende miljørapport, da risikoen for drab på bilag IV-arter måtte anses for tilstrækkeligt reduceret pga. det fastsatte vilkår. For så vidt

angik støj konstaterede nævnet, at miljøvurderingsloven ikke stiller krav om, at der skal foretages bestemte målinger eller bestemte beregninger i forhold til støj, men lagde samtidig til grund, at det er en forudsætning for, at en støjrapport kan anvendes som grundlag for en vurdering af støjpåvirkningen i en miljørapport, at de beregningsprincipper, som fremgår af bekendtgørelsen om støj fra vindmøller, er fulgt. Nævnet fremhævede herefter, at det er det mest støjbelastede punkt ved udendørs opholdsarealer, der skal anvendes ved beregningen af den samlede støjbelastning, jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 1, nr. 1. Nævnet fandt, at de mest støjbelastede punkter ved de tre boliger måtte antages at være opholdsarealerne på sydsiden af boligerne, da disse lå tættest på vindmøllerne, hvorfor der skulle have været taget udgangspunkt i disse beregningspunkter i stedet for beregningspunkterne på nordsiden. Nævnet konstaterede imidlertid, at der i september 2020 var foretaget supplerende støjberregning med udgangspunkt i samme datasæt som i 2018, men med placering af tre nye beregningspunkter, og at det af disse beregninger fremgik, at grænseværdierne for støj kunne overholdes med en margin på mellem 1,7-2,3 dB ved 6 m/s og 1,6-2 dB ved 8 m/s. Nævnet fandt derfor ikke, at miljørapporten led af sådanne væsentlige mangler som følge af valget af beregningspunkter nord for boligerne, at planerne måtte ophæves. Det bemærkedes i den forbindelse, at nævnet ud fra almindelige forvaltningsretlige principper ikke var afskåret fra at inddrage nye oplysninger i sagen, som var tilvejebragt efter afgørelsen var truffet. Nævnet konkluderede på denne baggrund, at mindstekravene efter miljøvurderingslovens bilag 4, var opfyldt. Planklagenævnet kunne herefter ikke give medhold i klagen.

Kommentar: Planklagenævnets afgørelse forekommer på flere punkter uforståelig. I forhold til påvirkning af Natura 2000-området har begge klagenævn tidligere i samme sag ophævet den tidligere godkendelse, fordi en screening (væsentlighedsvurdering) netop ikke var tilstrækkelig. Det må derfor i denne sag om lovliggørelse af plangrundlaget lægges til grund, at en screening ikke er tilstrækkelig, og at der derfor skal foretages en egentlig habitatvurdering (konsekvensvurdering). Og når det er tilfældet, skal denne vurdering omfatte alle påvirkninger og kan ikke reduceres til en væsentlighedsvurdering for nogle af de arter, som området er udpeget for. Det er muligt, at habitatvurderingen viser, at der ikke er en påvirkning af nogle arter pga. afstand, men det kan i så fald ikke klares ved en henvisning til screening (væsentlighedsvurdering). Alle projektets påvirkninger af Natura 2000-området skal fremgå af vurderingen. I dette tilfælde var der så yderligere tale om en lovliggørelse af plangrundlaget. Se også **MRF 2021.220 Mfk** om samme projekt.

Afgørelse i klagesag om Svendborg Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 637 med tilhørende miljørapport

21/00253, 20/12346, 21/02402 og 21/02411

Svendborg Kommune vedtog den 30. juni 2020 endeligt lokalplan nr. 637, et område til vindmøller ved Ny Søby, Tåsinge, med tilhørende miljørapport.

To naboer til lokalplanområdet har klaget over planvedtagelsen og miljøvurderingen.

I denne afgørelse har Planklagenævnet behandlet følgende spørgsmål:

- Om reglerne om Natura 2000 er overholdt i forhold til fugle.
- Om reglerne om bilag IV-arter er overholdt i forhold til flagermus.
- Om der foreligger inhabilitet for et byrådsmedlem.
- Om miljøvurderingslovens minimumskrav til en miljøvurdering er opfyldt i forhold til støj og alternative placeringer.
- Om planvedtagelsen er i overensstemmelse med planlovens regler om, at der skal forelægge en saglig planlægningsmæssig begrundelse for vedtagelse af en lokalplan.

Planklagenævnet kan ikke behandle de øvrige klagepunkter i sagen.

Planklagenævnet kan ikke give medhold i klagen over miljørapporten.

Planklagenævnet kan ikke give medhold i klagen over vedtagelsen af lokalplan nr. 637, et område til vindmøller ved Ny Søby, Tåsinge.

Det betyder, at lokalplanen og miljørapporten fortsat gælder.

Indhold

1. Sagens oplysninger 4

1.1. Området 4

1.1.1. Området 4

1.1.2. Planklagenævnets afgørelse af 20. december 2017. 4

1.1.3. Det vedtagne plangrundlag. 5

1.2. Klagerne og bemærkningerne hertil 5

2. Planklagenævnets bemærkninger og afgørelse. 6

2.1. Planklagenævnets kompetence og prøvelse. 6

2.1.1. Generelt om Planklagenævnets kompetence. 6

2.1.2. Forhold, som ikke behandles. 7

2.1.3. Klageberettigelse. 9

2.2. Påvirkning af Natura 2000-områder (fugle) 10

2.2.1. Generelt om Natura 2000-områder i forbindelse med planvedtagelser og miljøvurderinger 10

2.2.2. Indledende bemærkninger om Planklagenævnets vurdering i forhold til Natura 2000-områder 16

2.2.3. Rørhøg. 17

2.2.4. Terner 18

2.2.5. Vandfugle/vadefugle, herunder gæs og svaner 19

2.2.6. Rørdrum og mosehornugle. 24

2.2.7. Alle arter på udpegningsgrundlag. 25

2.2.8. Vurdering af påvirkningen i alle projektets faser 27

2.2.9. Konsekvensvurderingen af havørn. 28

2.3. Påvirkning af bilag IV-arter (flagermus) 33

2.3.1. Klagen. 33

2.3.2. Generelt om bilag IV-arter i forbindelse med miljøvurderinger og planvedtagelser 33

2.3.3. Særligt om flagermus og vindmøller 35

2.3.4. Beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder 35

2.3.5. Krav til tilvejebringelsen af oplysninger om bilag IV-arter 36

2.3.6. Planklagenævnets vurdering. 37

2.4. Inhabilitet 39

2.4.1. Klagen. 39

2.4.2. Generelt om personlig inhabilitet 39

2.4.3. Planklagenævnets vurdering. 39

2.5. Miljøvurdering af lokalplan. 40

2.5.1. Miljøvurderingsloven generelt 40

2.5.2. Indhold af miljørapporten. 41

2.5.3. Støj 42

2.5.4. Alternativer 48

2.5.5. Dispensation fra strandbeskyttelseslinjen. 50

2.6. Lokalplanen. 51

2.6.1. Klagen. 51

2.6.2. Generelt om planlægningsmæssig begrundelse og usaglige hensyn. 51

2.6.3. Planklagenævnets vurdering. 52

2.7. Planklagenævnets samlede vurdering. 52

3. Afsluttende bemærkninger 53

1. Sagens oplysninger

1.1. Området

1.1.1. Området

Sagen vedrører lokalplan nr. 637, et område til vindmøller ved Ny Søby, Tåsinge (https://dokument.plandata.dk/20_9711957_1593607731135.pdf), og kommuneplantillæg nr. 2017.13 til kommuneplan 2017-2029 for Svendborg Kommune (https://dokument.plandata.dk/12_4491173_1593675587360.pdf).[1]

Planområdet omfatter et område på vestiden af Tåsinge. Området ligger ved Ny Søby vest for Gesinge og omfatter et areal på ca. 1 ha, der ligger i landzone. De af lokalplanen omfattede vindmøller blev opført i efteråret 2017 og har en totalhøjde på 76,5m. I forbindelse med opførelsen af de to vindmøller, blev der nedtaget tre eksisterende vindmøller, hvoraf to af vindmøllerne stod på den samme placering, som de nuværende vindmøller. Derudover består området af landbrugsarealer.

Ca. 150-175 m øst for planområdet ligger en mindre skov og fra skoven og ud mod den nordligste vindmølle ses et læhegn med beplantning.

Området ligger ca. 150-200 m fra kysten ud mod det Sydfynske Øhav.

Området kan ses af bilag 1.

Nærmeste Natura 2000-område, N127, Sydfynske Øhav, omfatter fuglebeskyttelsesområderne F71 og F72 samt habitatområde H111. Fuglebeskyttelses- og habitatområderne ligger ca. 150-200 m øst for planområdet. Derudover grænser projektområdet op til Ramsarområde R17.

Natura 2000-området har et samlet areal på ca. 45.000 ha, hvoraf 82% er hav.[2]

1.1.2. Planklagenævnets afgørelse af 20. december 2017

Kommunen vedtog den 30. juni 2015 forslag til kommuneplantillæg nr. 2013.11 og forslag til lokalplan nr. 580 for samme område, som muliggjorde opstilling af to vindmøller. Kommunen offentliggjorde samtidig afgørelse om, at planerne ikke var miljøvurderingspligtige (screeningsafgørelse).

Planklagenævnet ophævede den 20. december 2017 kommunens screeningsafgørelse og hjemviste sagen til fornyet behandling med henblik på, at kommunen skulle foretage en konsekvensvurdering og en miljøvurdering af planforslagene samt en fornyet vurdering i forhold til bilag VI-arter.[3]

1.1.3. Det vedtagne plangrundlag

De nu vedtagne planer muliggør opstilling af op til to vindmøller med en totalhøjde på mellem 75-80 m med tilhørende anlæg, herunder adgangs-, vende- og opholdsarealer samt tekniske installationer og teknikhuse.

I forbindelse med planvedtagelsen er der udarbejdet:

- Væsentlighedsvurdering dateret maj 2015.
- Konsekvensvurdering dateret februar 2018.
- Notat fra et naturrådgivningsfirma om fugle og flagermus dateret 25. januar 2019.

- Miljørapport dateret marts 2020.
- Miljøkonsekvensrapport dateret marts 2020.

Der er herudover udarbejdet en række støjrapporter:[4]

- Prøvningsrapport, Skiftevær vindmøllerne, miljømåling – ekstern støj, rapport nr. P6.027.18, dateret 14. juni 2018 (herefter benævnt *støjrapporten fra 2018*). Udarbejdet af en akkrediteret støjrådgiver. Rapporten er indgået i udarbejdelsen af miljørapporten.
- Prøvningsrapport, Skiftevær vindmølle nr. 1, 23 RPM, miljømåling – ekstern støj, rapport nr. P6.032.20, dateret 9. juni 2020 (herefter benævnt *støjrapporten fra 2020*). Udarbejdet af en akkrediteret støjrådgiver. Rapporten omfatter støjmåling af den nordlige vindmølle med montering af dinotakker.
- Støjberegning dateret 16. september 2020 (herefter benævnt *støjberegningen af 16. september 2020*). Udarbejdet af et ikke-akkrediteret rådgivningsfirma. Rapporten omfatter en beregning af normal støj ud fra tre beregningspunkter, der ikke indgik i den oprindelige støjrapport fra 2018.

1.2. Klagerne og bemærkningerne hertil

I sagen indgår følgende materiale fra en af de to naboer[5], som har klaget: klage dateret 26. juli 2020 inkl. bilag, samt flere udaterede supplerende og afsluttende klageskrivelser.

Planklagenævnet modtog klagerne fra kommunen den 30. oktober 2020.

I sagen indgår i øvrigt følgende materiale fra den anden af de to naboer[6], som har klaget: klage dateret 26. juli 2020, samt bemærkninger dateret 22. november 2020, 27. januar 2021, 5. april 2021, 22. april 2021 og 16. maj 2021. Herudover indgår en lang række bilag.

Planklagenævnet modtog disse klager fra kommunen den 7. januar 2021.

Kommunen er kommet med bemærkninger til klagerne, som er dateret den 30. oktober 2020. Kommunen er desuden kommet med bemærkninger henholdsvis den 26. februar 2021, 12. marts 2021, 18. marts 2021, 7. april 2021 og 31. maj 2021.

Derudover er vindmøllejerne kommet med bemærkninger til klagesagerne den 8. februar 2021, 16. februar 2021, 1. marts 2021, 3. marts 2021, 4. marts 2021, 12. marts 2021, 15. marts 2021, 17. marts 2021 og 6. maj 2021.

Klagerne og bemærkningerne er i deres helhed indgået i sagsbehandlingen. De enkelte klagepunkter er kort gengivet nedenfor under afsnit 2.

Klagerne har også klaget over kommunens afgørelse om VVM-tilladelse. Disse klager behandles af Miljø- og Fødevareklagenævnet.

2. Planklagenævnets bemærkninger og afgørelse

2.1. Planklagenævnets kompetence og prøvelse

2.1.1. Generelt om Planklagenævnets kompetence

Den påklagede miljøvurdering er udarbejdet i marts 2020, og de miljøvurderede planer var ikke under tilvejebringelse før 16. maj 2017. Miljøvurderingen er således omfattet af miljøvurderingsloven fra 2020.[7]

Afgørelser efter miljøvurderingsloven kan påklages efter de klageregler, der er fastsat i den lovgivning, som planen eller programmet er udarbejdet i henhold til, jf. § 48, stk. 1, i miljøvurderingsloven.

Den plan, der er klaget over i denne sag, er udarbejdet i henhold til planloven, og miljøvurderingen kunne derfor påklages til Planklagenævnet.

Planklagenævnet kan alene tage stilling til retlige spørgsmål i forbindelse med en kommunes afgørelser efter planloven, jf. § 58, stk. 1, nr. 3, i planloven.[8]

Retlige spørgsmål omfatter alle spørgsmål om lovligheden eller gyldigheden af trufne afgørelser, herunder fortolkning eller forståelse af lovbestemmelser samt overholdelse af almindelige forvaltningsretlige grundsætninger.

Planklagenævnet har desuden kompetence til at tage stilling til, om reglerne i planhabitatbekendtgørelsen[9] er overholdt.

Det er ikke et retligt spørgsmål, om en plans indhold er hensigtsmæssigt. Endvidere fastlægger miljøvurderingsloven ikke grænser for, hvad myndighederne kan beslutte af politiske, økonomiske eller andre grunde, men stiller alene krav til procedurerne og indholdet af grundlaget for beslutningerne forud for vedtagelse af planer omfattet af loven. Begrænsninger i niveauet for tilladelige miljøpåvirkninger følger af anden lovgivning.

2.1.2. Forhold, som ikke behandles

Dispensation fra strandbeskyttelseslinjen

Klagerne anfører en række klagepunkter vedrørende en afgørelse af 4. december 2015 om dispensation fra strandbeskyttelseslinjen, jf. naturbeskyttelseslovens § 15.

Planklagenævnet har ikke kompetence til at behandle klager over afgørelser truffet med hjemmel i naturbeskyttelsesloven. Planklagenævnet har derfor videresendt disse klagepunkter til Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Planklagenævnet afviser derfor at behandle klagepunkterne.

Bekendtgørelse om støj fra vindmøller[10]

Klagerne anfører, at en række boliger i området[11] burde have været kategoriseret som tæt-lav-bebyggelse, således at de er omfattede af definitionen "støjfølsom arealanvendelse", som fremgår af bekendtgørelse om støj fra vindmøller.

Bekendtgørelsen om støj fra vindmøller regulerer krav til vindmøller, for så vidt angår støj. Bekendtgørelsen er fastsat i medfør af miljøbeskyttelsesloven og havmiljøloven. Disse love henhører ikke under Planklagenævnet, og nævnet har derfor ikke kompetence til at tage stilling til vurderinger eller afgørelser, som er truffet efter denne bekendtgørelse eller i medfør af kommunens tilsyn med overholdelsen af bekendtgørelsen.

Planklagenævnet afviser på den baggrund at realitetsbehandle spørgsmålet om, hvorvidt de af klagerne nævnte boliger skal betragtes som støjfølsomt anvendelsesområde i bekendtgørelsens forstand.

Klagerne anfører desuden, at kommunen har accepteret den støjdokumentation, som vindmølleopstillerne har fremsendt i forhold til, at den nordlige vindmølle kører med 24 RPM samt dinotakker, og at kommunen ligeledes har godkendt, at den nordlige vindmølle kører med 24 RPM og dinotakker.

Planklagenævnet opfatter klagen på den måde, at klagepunkterne relaterer sig til kommunens tilsyn med overholdelsen af bekendtgørelse om støj fra vindmøller. Nævnet har som nævnt ikke kompetence til at tage stilling til kommunens tilsyn med bekendtgørelsen, og nævnet afviser allerede af den grund at tage stilling til klagepunkterne.

Tilsyn efter planloven

Klagerne anfører en række klagepunkter vedrørende det forhold, at vindmøllerne ikke blev stoppet som følge af Planklagenævnets afgørelse af 20. december 2017, hvor nævnet ophævede det dagældende plangrundlag.

Det er kommunerne, som fører tilsyn efter planloven. Det betyder bl.a., at kommunen påser overholdelsen af planloven og de regler, der er fastsat med hjemmel i loven, jf. lovens § 51, stk. 1. Herunder skal kommunerne føre tilsyn med, at der ikke etableres lokalplanpligtige forhold uden den fornødne lokalplanlægning.

Planklagenævnet kan alene tage stilling til den afgørelse, der er påklaget. Den påklagede afgørelse vedrører vedtagelsen af en ny lokalplan med tilhørende miljørapport og ikke tilsyn med overholdelsen af planloven, og nævnet afviser allerede af den grund at tage stilling til klagepunkterne.

Ankestyrelsen fører tilsyn med, at kommunerne overholder den lovgivning, der særligt gælder for offentlige myndigheder. Ankestyrelsen kan dog ikke tage stilling til kommunernes skønsudøvelse i det omfang, skønnet er udøvet inden for de rammer, lovgivningen fastsætter.

Såfremt klagerne mener, at kommunen ikke har ført tilsyn efter planloven, henviser Planklagenævnet klagerne til at klage til eller henvende sig til Ankestyrelsen. Nævnet bemærker, at Ankestyrelsen selv beslutter, om der er tilstrækkelig anledning til at rejse en tilsynssag.

Ibrugtagningstilladelse

Klagerne anfører, at ibrugtagningstilladelsen til vindmøllerne skulle have været tilbagekaldt, fordi plangrundlaget bortfaldt.

Dette vedrører ikke retlige spørgsmål efter planloven eller andre regler, der henhører under Planklagenævnets kompetence, og nævnet afviser derfor allerede af den grund at behandle dette spørgsmål.

Planklagenævnet er ikke bekendt med, om der findes en klageinstans, der kan behandle dette spørgsmål. Planklagenævnet henviser klagerne til at henvende sig til kommunen og få vejledning om, hvorvidt det kan påklages til en anden myndighed, såfremt klagerne fortsat ønsker at klage over dette.

2.1.3. Klageberettigelse

Det er under klagesagen gentagne gange blevet bestridt af vindmølleopstillerne, at klagerne er klageberettigede.

Planklagenævnet har i anledning heraf fundet anledning til at bemærke følgende i forhold til klageberettigelse:

Reglerne om klageberettigelse fremgår af planlovens § 59. Følgende er klageberettigede i forhold til afgørelser efter planlovens § 58:[12]

- Enhver med **retlig interesse** i sagens udfald.

Udtrykket "retlig interesse" tillægges forskellig betydning afhængigt af, hvad der klages over.

I sager om tilvejebringelse af planer og i sager om lokalplanpligt anses i praksis en ganske vid personkreds for klageberettigede. Denne praksis hænger sammen med det centrale hensyn i planloven om inddragelse af offentligheden i planprocessen.

Det er normalt tilstrækkeligt, hvis klageren har en tilknytning til det pågældende lokalområde som grundejer, beboer, arbejdstager, erhvervsdrivende eller lokal forening. Personer, foreninger og myndigheder, som efter loven forudsættes inddraget i tilvejebringelsen af planer, anses også for klageberettigede både mht. overholdelse af procedureregler og mht. andre retlige spørgsmål angående planlægningen.

Personer m.v. uden for lokalplanområdet kan dog også efter omstændighederne have en retlig interesse i sagen. Alle medlemmer af den berørte offentlighed, som har en tilstrækkelig interesse i sagens efterprøvelse, har således klageadgang. I vurderingen af, om interessen er tilstrækkelig, indgår aktualiteten og omfanget og karakteren af de gener, som lokalplanvedtagelsen måtte indebære for klageren.

Ved opstilling af vindmøller vil der være en visuel påvirkning over længere afstand, og der kan ligeledes være en påvirkning i form af støj og skyggekast. Dette vil i den konkrete sag også berøre klagerens ejendomme, hvor klagerne især har gjort gældende, at der er en væsentlig støjpåvirkning.

Planklagenævnet finder, at de gener, som klagerne vil opleve, herunder støjgener, er af et sådant omfang og karakter set i forhold til områdets nuværende karakter i øvrigt, at dette medfører klageberettigelse. Nævnet har herved lagt vægt på, at afstanden mellem klagerens boliger og vindmøllerne er mellem 400-600 m, og at vindmøllerne er ca. 80 m høje.

Nævnet bemærker desuden, at klagerne også blev anset som klageberettigede i forbindelse med behandlingen af den tidligere klagesag (sagsnr. NMK-41-00436, klage ID 85597 og 85682), jf. afsnit 1.1.2.

Da klagerne er anset for klageberettigede, har Planklagenævnet realitetsbehandlet klagerne.

2.2. Påvirkning af Natura 2000-områder (fugle)

2.2.1. Generelt om Natura 2000-områder i forbindelse med planvedtagelser og miljøvurderinger

Påvirkning af Natura 2000-områder

I fuglebeskyttelsesdirektivet[13] og habitatdirektivet[14] er der fastsat regler om oprettelse af internationale beskyttelsesområder. Der er på den baggrund oprettet Natura 2000-områder, som omfatter habitatområder efter habitatdirektivet og/eller fuglebeskyttelsesområder efter fuglebeskyttelsesdirektivet. Nogle af Natura 2000-områderne omfatter desuden Ramsar-områder efter Ramsar-konventionen. Habitatområderne omfatter bestemte naturtyper og/eller dyre- eller plantearter, og fuglebeskyttelsesområderne omfatter bestemte fuglearter. De naturtyper eller arter, der er beskyttede i det konkrete habitat- eller fuglebeskyttelsesområde, kaldes udpegningsgrundlaget for området.

Det fremgår af habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, at:

Alle planer eller projekter, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for lokalitetens forvaltning, men som i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke en sådan lokalitet væsentligt, vurderes med hensyn til deres virkninger på lokaliteten under hensyn til bevaringsmålsætningerne for denne. På baggrund af konklusionerne af vurderingen af virkningerne på lokaliteten, og med forbehold af stk. 4, giver de kompetente nationale myndigheder først deres tilslutning til en plan eller et projekt, når de har sikret sig, at den/det ikke skader lokalitetens integritet, og når de - hvis det anses for nødvendigt - har hørt offentligheden.

Habitatdirektivet er implementeret i dansk ret i flere lovgivninger, bl.a. planhabitatbekendtgørelsen.[15]

I redegørelsen til planforslag efter planloven, som i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt, skal der indgå en vurdering af forslaget virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 1.[16]

Viser vurderingen, at det ikke kan udelukkes, at projektet kan skade det internationale naturbeskyttelsesområdets integritet, kan planen ikke vedtages, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 2.

Det forudsættes således i bestemmelserne, at der først skal foretages en vurdering af, om planen kan påvirke et habitatområde væsentligt (væsentlighedsvurdering). Hvis dette er tilfældet, skal der foretages en vurdering af virkningen på området (konsekvensvurdering), og denne vurdering skal indgå i planens redegørelse.

Det følger desuden af miljøvurderingslovens bilag 4, jf. § 12, at der i en miljørapport skal indgå oplysninger om ethvert eksisterende miljøproblem, som er relevant for planen, herunder navnlig problemer på områder af særlig betydning for miljøet som f.eks. de områder, der er udpeget efter direktiv 79/409/EØF og 92/43/EØF, det vil sige Natura 2000-områder.

Lokalitetens integritet

Et Natura 2000-områdes integritet omfatter dets grundlæggende kendetegn og økologiske funktioner. Det kan defineres som en sammenhængende sum af områdets økologiske struktur, funktion og de økologiske processer på tværs af området, som gør det i stand til at fastholde de naturtyper, den kombination af naturtyper og/eller artsbestande, som området er udpeget for.[17]

En lokalitets integritet som naturtype skades ikke, hvis lokaliteten opretholdes i en gunstig bevaringsstatus, hvilket indebærer en varig opretholdelse af de grundlæggende kendetegn ved den berørte lokalitet, der er knyttet til tilstedeværelsen af naturtypen på udpegningsgrundlaget.[18]

For så vidt angår arter, er en arts bevaringsstatus defineret i direktivets artikel 1, litra j, som resultatet af alle de forhold, der indvirker på arten og som på lang sigt kan få indflydelse på dens bestandes udbredelse og talrighed inden for det af medlemsstaternes område i Europa, hvor EU-traktaten finder anvendelse. En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når

- data vedrørende bestandsudviklingen af den pågældende art viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder, og
- artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at det inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket, og
- der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare dens bestande

For så vidt angår fugle og fuglebeskyttelsesområder fremgår det af habitatdirektivets artikel 7, at:

Forpligtelserne i artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i nærværende direktiv træder i stedet for forpligtelserne i artikel 4, stk. 4, første punktum, i direktiv 79/409/EØF, for så vidt angår de områder, der er udlagt som særligt beskyttede efter artikel 4, stk. 1, eller tilsvarende anerkendt efter artikel 4, stk. 2.

Efter EU-domstolens praksis skal habitatdirektivets artikel 6, stk. 2 og 3, fortolkes samlet og har til formål at sikre samme beskyttelsesniveau for naturtyper og levesteder for arter.[19] Ifølge EU-domstolen forudsætter en tilladelse til en plan eller et projekt, der er meddelt i henhold til artikel 6, stk. 3, nødvendigvis, at planen eller projektet ikke er egnet til at forårsage forringelse eller væsentlig forstyrrelse i artikel 6, stk. 2's forstand.[20] Desuden bør vurderingen af forringelse, hvis en sådan vurdering er nødvendig, følge kriterier og metoder svarende til dem, der benyttes ved anvendelsen af artikel 6, stk. 3.[21]

Det fremgår endvidere af EU-Kommissionens meddelelse om artikel 6, at formålene med de to bestemmelser er stort set ens.

Efter Planklagenævnets opfattelse må artikel 6, stk. 2, således tillægges betydning for forståelsen af, om der er tale om en skade på et Natura 2000-områdes integritet, jf. artikel 6, stk. 3.

Efter artikel 6, stk. 2, træffer medlemsstaterne passende foranstaltninger for at undgå forringelse af naturtyperne og levestederne for arterne i de særlige bevaringsområder samt forstyrrelser af de arter, for hvilke områderne er udpeget, for så vidt disse forstyrrelser har betydelige konsekvenser for dette direktivs målsætninger.

For at vurdere, om en forstyrrelse er væsentlig med hensyn til direktivets målsætninger, og dermed ikke kan tillades, kan faktorer såsom intensitet, hyppighed og varighed af forstyrrelsen tages i betragtning. I den anførte vurdering skal endvidere indgå, at forstyrrelsens væsentlighed kan variere mellem arterne og i henhold til forskellige tidspunkter og betingelser (f.eks. foderressourcer eller gennem forekomst af tilstrækkelige uforstyrrede områder i nærheden).[22]

EU-Domstolen har i Kaliakra-dommen i relation til artikel 6, stk. 2, fastslået, at driften af vindmøller kan medføre væsentlige forstyrrelser og en forringelse af de beskyttede fuglearters levesteder, og at den omstændighed, at de omhandlede områder fortsat benyttes af fuglearter på udpegningsgrundlaget ikke er til hinder for en sådan konstatering.[23] Det følger endvidere af Generaladvokatens forslag til afgørelse,[24] at det er højst sandsynligt, at arealerne umiddelbart i nærheden af møllerne ikke længere er lige så attraktive for alle beskyttede fuglearter.

Der ligger allerede i forbindelse med udarbejdelsen af planen en forpligtelse til at varetage Natura 2000-reglerne. Herunder skal en eventuel konsekvensvurdering foretages i forbindelse med planlægningsprocessen.

Udpegningsgrundlaget for et Natura 2000-område kan ændres efter meddelelse fra Miljøstyrelsen og godkendelse af Europa-Kommissionen, som herefter kan godkende disse ændringer. Selvom ændringer af udpegningsgrundlaget endnu ikke formelt er godkendt af Europa-Kommissionen, skal myndighederne også varetage hensynet til eventuelt nye arter og naturtyper, der er foreslået til udpegningsgrundlaget, når der gennemføres en vurdering af et plan eller projekts eventuelle påvirkning af et Natura 2000-områdes integritet. Offentliggjorte forslag om opdateringer har således betydning for myndighedernes administration.[25] [26]

Planlægning uden for Natura 2000-området

Med hensyn til den geografiske udstrækning af beskyttelsen har EU-domstolen i Moorburg-sagen fastslået følgende:[27]

Den omstændighed, at det projekt, hvis miljøvurdering er omtvistet, ikke er beliggende i de berørte Natura 2000-områder, men i væsentlig afstand af disse, længere nede ad Elben, ikke udelukker, at kravene i habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, finder anvendelse. Som det nemlig følger af ordlyden af denne bestemmelse, underkastes »alle« planer eller projekter, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for lokalitetens forvaltning, men som kan påvirke denne væsentligt, den deri fastsatte miljøbeskyttelsesforanstaltning.

Habitatdirektivets krav om væsentligheds- og konsekvensvurdering gælder således også for en plan uden for Natura 2000-området, når denne kan påvirke arter på udpegningsgrundlaget væsentligt.

Anlæg af vindmøller kan f.eks. have en forstyrrende effekt, hvis de anlægges i nærheden af et Natura 2000-område, så fuglearter på udpegningsgrundlaget forhindres i at udnytte levesteder i området, fordi vindmøllerne fungerer som en barriere.[28]

Krav til oplysningsgrundlaget og vurderingen

EU-domstolen har fastslået, at der ikke kan gives tilladelse til et projekt eller en plan, hvis myndigheden mangler oplysninger og troværdige og opdaterede data om udpegningsgrundlaget, hvilket fremgår af EU-domstolens dom af 11. september 2012 i sag C-43-10 (Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias), præmis 117:

Det 11. spørgsmål skal derfor besvares med, at direktiv 92/43 og navnlig direktivets artikel 6, stk. 3 og 4, skal fortolkes således, at det er til hinder for, at et vandomledningsprojekt, som ikke er direkte forbundet med eller nødvendigt for bevarelsen af et særligt beskyttelsesområde, men som kan påvirke en sådan lokalitet væsentligt, kan tillades, når der mangler oplysninger og troværdige og opdaterede data vedrørende fuglelivet i dette område.

EU-domstolen har desuden fastslået, at der gælder et forsigtighedsprincip i forhold til væsentligheds- og konsekvensvurderinger i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3.

EU-domstolen fortolker således habitatdirektivet artikel 6, stk. 3, sådan, at myndigheden skal foretage en vurdering af, om det *kan udelukkes*, at projektet eller planen i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter *kan påvirke opnåelse af gunstig bevaringsstatus for det udpegede område væsentligt*, herunder om bevaringsstatus for de arter og/eller naturtyper, som området er udpeget for at beskytte (kaldet udpegningsgrundlaget), vil blive påvirket væsentligt. Hvis en sådan påvirkning på baggrund af objektive kriterier ikke kan udelukkes, skal der, såfremt projektet eller planen ønskes fremmet, gennemføres en nærmere vurdering (konsekvensvurdering). Denne vurdering skal omfatte alle aspekter af projektet/planen, som kan påvirke den omhandlede lokalitet, og vurderingen skal udføres på baggrund af den bedste videnskabelige viden på området.

Der henvises bl.a. til EU-domstolens dom af 11. april 2013 i sag C-258/11 (Sweetmandommen), præmis 44:

For så vidt angår vurderingen i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, må det præciseres, at den ikke må medføre lakuner, og den skal indeholde fuldstændige, præcise og endelige konstateringer og konklusioner, der kan fjerne enhver rimelig videnskabelig tvivl for så vidt angår virkningerne af de arbejder, der er påtænkt i den berørte beskyttede lokalitet (jf. i denne retning dom af 24.11.2011, Kommissionen mod Spanien, præmis 100 og den deri nævnte retspraksis).

Der henvises desuden til EU-domstolens dom af 7. september 2004 i sag C-127/02 (Hjertemuslingedommen), præmis 61, og dommens punkt 4:

En vurdering i henhold til artikel 6, stk. 3, i direktiv 92/43 af en plan eller et projekts virkninger på den omhandlede lokalitet indebærer, at alle de aspekter af en plan eller et projekt, som i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter vil kunne påvirke bevaringsmålsætningen for lokaliteten, skal

identificeres før godkendelsen heraf under hensyn til den bedste videnskabelige viden på området. De kompetente nationale myndigheder giver kun tilladelse til en aktivitet som mekanisk fiskeri efter hjertemuslinger på betingelse af, at de, ud fra konklusionen på vurderingen af denne aktivitets virkninger på den omhandlede lokalitet under hensyn til bevaringsmålsætningen for denne, har opnået vished for, at aktiviteten ikke har skadelige virkninger for den pågældende lokalitets integritet. Det forholder sig således, når det ud fra et videnskabeligt synspunkt uden rimelig tvivl kan fastslås, at der ikke er sådanne virkninger.

Der kan herefter kun gives tilladelse til en plan, såfremt det ud fra et videnskabeligt synspunkt uden rimelig tvivl kan fastslås, at planen ikke har skadelige virkninger på den omhandlede lokalitets integritet.

At forsigtighedsprincippet også er centralt i konsekvensvurderingen fremgår ligeledes af Miljøstyrelsens vejledning til habitatbekendtgørelsen:[29]

Myndigheden skal sikre sig, at det kan afvises, at en plan eller et projekt skader områdets integritet, dvs. myndigheden skal have vished for, at aktiviteten ikke har skadelige virkninger.

Bevisbyrden omhandler således at kunne dokumentere fravær af skadelige virkninger snarere end deres forekomst, hvilket afspejler forsigtighedsprincippet. Heraf følger, at konsekvensvurderingen skal være tilstrækkelig detaljeret og begrundet til at kunne dokumentere fravær af skadelige virkninger på baggrund af den bedste tilgængelige videnskabelige viden på området. Der er altså tale om en høj prioritering af et sikkert fagligt grundlag. [...]

Forsigtighedsprincippet indebærer, at hvis der er videnskabeligt grundlag for rimelig tvivl om skadevirkninger, skal denne tvivl komme Natura 2000-området til gode. Hensynet til de udpegede områder skal vægtes højest.

EU-domstolen har desuden i Holohan-dommen fastslået følgende i forhold til konsekvensvurderinger:[30]

37. [...] alle de aspekter, der kan påvirke [bevaringsmålsætningerne for lokaliteten], [skal] identificeres, og eftersom vurderingen skal indeholde fuldstændige, præcise og endelige konstateringer og konklusioner herom, må det fastslås, at alle de levesteder og arter, med hensyn til hvilke lokaliteten er beskyttet, skal identificeres. Den omstændighed, at alle de levesteder og arter, for hvilke området er beskyttet, ikke er blevet identificeret i denne vurdering, indebærer en tilsidesættelse af de ovenfor nævnte krav, og de fjerner dermed ikke [...] enhver rimelig videnskabelig tvivl i forhold til skadevirkninger for den beskyttede lokalitets integritet [...].

38. Det skal ligeledes tilføjes, at eftersom det af vurderingen tydeligt skal fremgå, hvorfor de beskyttede levesteder og arter ikke påvirkes, kan det [...] i visse tilfælde være tilstrækkeligt at fastslå, at det kun er nogle bestemte beskyttede levesteder og arter på den del af det beskyttede område, som berøres af projektet, der påvirkes, og at de andre beskyttede levesteder og arter på lokaliteten ikke påvirkes.

2.2.2. Indledende bemærkninger om Planklagenævnets vurdering i forhold til Natura 2000-områder

Klagerne anfører en lang række klagepunkter i forhold til særligt konsekvensvurderingen fra 2018.

Det bemærkes indledningsvist, at kommunens vurdering af påvirkningen af Natura 2000-området i overvejende grad fremgår af den væsentlighedsvurdering fra 2015, der blev udarbejdet i forbindelse med det tidligere ophævede plangrundlag, jf. afsnit 1.1.2, og af konsekvensvurderingen fra 2018. Derudover indgår flere forhold i en række yderligere dokumenter, herunder bl.a. afgrænsningsrapporten til henholdsvis planen og projektet, miljørapporten og miljøkonsekvensrapporten mv.

Planklagenævnet har på den baggrund foretaget en samlet vurdering af, hvorvidt kommunen har foretaget en tilstrækkelig vurdering af påvirkningen af Natura 2000-området på baggrund af førnævnte dokumenter.

Som nævnt i afsnit 1.1.1 ligger planområdet ca. 150-200 m fra Natura 2000-område N127, Sydfynske Øhav, som omfatter fuglebeskyttelsesområderne F71 og F72 og habitatområde H111.

Udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F71, som ligger tættest på planområdet, omfatter bl.a. rørhøg, mosehornugle, rørdrum, havørn, flere ternearter, vandfugle/vadefugle og flere arter af gæs og svaner, herunder sangsvane.

Fuglebeskyttelsesområde F72 ligger ca. 15 km syd for planområdet.

Nedenfor fremgår Planklagenævnets vurdering i forhold til de konkrete fugle/kategorier af fugle, som der er klaget over. Derefter behandles de generelle klagepunkter vedrørende kommunens vurdering af påvirkningen af Natura 2000-området.

2.2.3. Rørhøg

Klagerne anfører en række klagepunkter vedrørende påvirkningen af rørhøg, herunder at rørhøg er en art, der forekommer i området, og at arten har stor risiko for at kolliderer med vindmøllerne.

Rørhøg er behandlet i væsentlighedsvurderingen fra 2015. Rørhøg er desuden omtalt i konsekvensvurderingen fra 2018, men er ikke blevet konsekvensvurderet.

Det fremgår af væsentlighedsvurderingen s. 18, at rørhøg færdes i projektområdet, som formentlig udgør et udmærket fødesøgningsområde for arten, hvilket baseres på fugletællinger fra 2009 og data fra DOF-basen fra 2014. Det fremgår endvidere, at det nærmeste ynglende par er på Hjortø, ca. 3 km vest for planområdet. Det vurderes endvidere i væsentlighedsvurderingen s. 22-23, at rørhøgen forekommer regelmæssigt i området, men at rørhøgen ikke er særlig udsat for kollisionsrisiko, fordi arten er manøvredygtig og jager i lave højder lige over terræn. På den baggrund vurderes det, at vindmøllerne ikke vil medføre væsentlig påvirkning af den lokale ynglebestand af rørhøg.

I konsekvensvurderingen s. 14, hvor der redegøres for Natura 2000-planen for området, fremgår det bl.a., at afstanden fra de to vindmøller til de nærmeste kortlagte levesteder for rørhøg er ca. 1.700 m mod nord, hvor der er kortlagt levesteder i god tilstand.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten s. 56, at rørhøg årligt yngler i Vejlen (ca. 1,7 km fra planområdet), som er den mest stabile ynglelokalitet for arten på Tåsinge. Det fremgår endvidere, at rørhøg primært fouragerer i vådområder, men at arten også kan fouragere over marker og andre lysåbne arealer. Det vurderes i miljøkonsekvensrapporten, at markarealerne omkring vindmøllerne ikke udgør særligt værdifulde fourageringsarealer for rørhøg, og det vurderes på den baggrund, at det vil være forholdsvist sjældent, at rørhøg passer tæt forbi vindmøllerne.

Kommunen har i bemærkningerne til klagesagen supplerende oplyst, at det er beskrevet i væsentlighedsvurderingen, at der er ca. 3 km til nærmeste yngleforekomst af rørhøg. Kommunen anfører i forlængelse heraf, at parrings- og byttedyrsflyvningerne foretages nær ynglepladserne, hvorfor disse ikke vurderes at finde sted nær møllerne.

Planklagenævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at der ikke vil ske en væsentlig påvirkning af Natura 2000-områdets integritet i forhold til arten rørhøg. Nævnet lægger navnlig vægt på, at de nærmeste, kortlagte levesteder for ynglende rørhøg ligger ca. 1,7 km fra planområdet. Nævnet lægger desuden vægt på væsentlighedsvurderingens oplysninger om, at arten typisk jager i lave højder lige over terræn samt på miljøkonsekvensrapportens oplysninger om, at markarealerne omkring vindmøllerne ikke udgør særligt værdifulde arealer for rørhøg, idet arten primært fouragerer i vådområder.

Nævnet finder derfor ikke, at rørhøg burde være medtaget i konsekvensvurderingen.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.2.4. Terner

Klagerne anfører en række klagepunkter vedrørende påvirkningen af havterner, dværgterner og fjordterner, herunder at disse arter ikke kan vurderes samlet, men skal vurderes individuelt.

Ternearterne er omtalt i væsentlighedsvurderingen fra 2015. De er endvidere omtalt i konsekvensvurderingen fra 2018, men er ikke blevet konsekvensvurderet.

Det fremgår af væsentlighedsvurderingen s. 16, at selvom mågefugle[31] har en relativ høj kollisionsrisiko, er ternerne på udpegningsgrundlaget screenet fra væsentlighedsvurderingen. Det fremgår endvidere, at terner oftest flyver langs kysten eller over vandet og kun sjældent forekommer over land. Det vurderes dermed, at risikoen for kollision med de to landvindmøller er yderst begrænset.

Planklagenævnet opfatter dette således, at kommunen har vurderet, at der ikke sker nogen påvirkning af disse arter, og at arterne derfor ikke skal behandles nærmere i hverken væsentlighedsvurderingen eller konsekvensvurderingen.

I konsekvensvurderingen s. 14, hvor der redegøres for Natura 2000-planen for området, fremgår det bl.a., at der ca. 1.700 m mod vest og syd for vindmøllerne er kortlagt levesteder i moderat til god tilstand for havterne. Derudover indeholder konsekvensvurderingen s. 5, et referat af væsentlighedsvurderingen vedrørende ternearterne.

Kommunen har under klagesagen for så vidt angår "øvrige fuglearter[32], herunder ternerne", uddybet, at arterne i overvejende grad forekommer over havet eller langs kysten. Kommunen oplyser videre, at når disse fugle bevæger sig væk fra kysten, er det typisk i forbindelse med træk til eller fra fouragerings- eller rasteområder. Kommunen anfører i den forbindelse, at der for de fleste fuglearter ikke er oplagte fouragerings- eller rasteområder på den anden side af møllerne set i forhold til fuglebeskyttelsesområdet, idet området omkring møllerne i overvejende grad består af landbrugsarealer i omdrift.

Kommunen har, i forhold til hvorvidt ternerne kan beskrives i én gruppe, vurderet, at dette afhænger af de lokale forhold. Kommunen anfører, at der i det aktuelle tilfælde ikke er habitater bag møllerne, som i særlig grad skulle tiltrække nogen af ternearterne, og derfor ville

konklusionerne ikke være anderledes, hvis arterne var oplyst enkeltvis.

Planklagenævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at lokalplanen ikke vil skade Natura 2000-områdets integritet i forhold til ternearterne. Nævnet finder heller ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at ternerne kan behandles samlet som én kategori af fugle. Nævnet lægger vægt på, at de nærmeste kortlagte levesteder findes ca. 1,7 km fra planområdet. Nævnet lægger endvidere vægt på væsentlighedsvurderingens oplysninger om, at terner som oftest flyver langs kysten eller over vandet og kun sjældent forekommer over land, hvorfor risikoen for kollision med de to landvindmøller er yderst begrænset. Nævnet lægger endelig vægt på – i overensstemmelse med kommunens bemærkninger – at der ikke er habitater bag møllerne, som i særlig grad skulle tiltrække nogen af ternearterne og derfor kan ternearterne vurderes samlet.

Nævnet finder derfor heller ikke, at ternearterne burde være medtaget i konsekvensvurderingen.

Nævnet bemærker i den forbindelse, at det følger af EU-domstolens praksis, at alle arterne på udpegningsgrundlaget skal identificeres, men at det ved vurderingen i visse tilfælde kan være tilstrækkeligt at fastslå, at det kun er nogle bestemte beskyttede arter (fokusarter) på en del af det beskyttede område, som berøres af projektet, der påvirkes, og at de andre beskyttede arter på lokaliteten ikke påvirkes.[33]

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.2.5. Vandfugle/vadefugle, herunder gæs og svaner

Klagerne anfører en række klagepunkter vedrørende påvirkningen af vandfugle, vadefugle og sangsvane, herunder at det forhold, at der er mange af sådanne arter, ikke betyder, at det er tilladt at påføre dem skade.

Klagerne anfører desuden, at kommunen ikke har vurderet, hvorvidt arten sangsvane fortrænges af vindmøllerne.

Vandfugle/vadefugle er behandlet i væsentlighedsvurderingen fra 2015. De er desuden delvist omtalt i konsekvensvurderingen fra 2018, men de er ikke konsekvensvurderet.

Planklagenævnet lægger til grund, at der med kategoriseringen af vandfugle/vadefugle henvises til følgende arter på udpegningsgrundlaget: Plettet rørvagtel, engsnarre, blishøne, klyde, almindelig ryle, brushane, troidand, ederfugl, hvinand, toppet skallesluger, sangsvane,

knopsvane og mørkbuget knortegås.

Særligt om svaner

I forhold til svaner fremgår det af væsentlighedsvurderingen s. 18, at området nord for Bredholm, vest for Strynø og syd for Tåsinge er et vigtigt område for fældende og rastende svaner både i og efter yngletiden. Her kan der ligge 2-4.000 svaner og helt op til 8.000 svaner. Denne lokalitet ligger fire til seks km fra projektområdet, hvorfor der potentielt kan forekomme et større antal svaner i projektområdet i forbindelse med fødesøgning.

Særligt om sangsvane

I forhold til sangsvane fremgår det af væsentlighedsvurderingen s. 19, at sangsvanen forekommer talrigt i Det Sydfynske Øhav og særligt i den østlige del af øhavet. Nyere observationer fra 2010-2014 viser, at arten forekommer almindeligt omkring projektområdet. Det fremgår endvidere, at sangsvaner hyppigt flyver i samme højde som vindmøllernes rotorhøjde, hvorfor der er en risiko for kollision. Påvirkningen vurderes dog ikke at være signifikant for bestanden af sangsvaner.

Af konsekvensvurderingen s. 55 fremgår, at data fra NOVANA-programmer og DOFbasen viser, at sangsvane har en tilknytning til Tåsinge i vinterhalvåret, hvor særligt data fra DOFbasen dokumenterer nogle meget store forekomster på op mod 2.000 individer på flere lokaliteter. Det fremgår, at vindmøllerne er placeret nær ved Tåsinges vestkyst, og det er muligt, at flokke af sangsvaner passerer mølleområdet i forbindelse med bevægelser fra overnatning på åbent vand til fourageringsområder på marker inde på Tåsinge. Det fremgår endvidere, at forekomsterne af sangsvane varierer betydeligt fra år til år på de forskellige lokaliteter på Tåsinge. På de ti lokaliteter på Tåsinge, hvor der er registreret minimum 500 individer af sangsvane, har der gennem en 10-årig periode været en overvægt af år, hvor den maksimale forekomst på hver lokalitet har været enten 0 eller meget lav. På de to lokaliteter, hvor de største forekomster blev registreret i 2014, begrænser de meget store forekomster sig til vinterhalvåret 2013-2014, hvor der var store forekomster gennem en længere periode samt til enkelte store og meget kortvarige forekomster i 2010 og 2011.

Det vurderes på den baggrund, at det gennemsnitlige årlige antal sangsvaner, der passerer vindmølleområdet i vinterhalvåret i forbindelse med flyvning mellem raste- og fourageringslokaliteter, vil være forholdsvist lavt.

Kommunen har i forbindelse med klagesagen oplyst, at sangsvane typisk flyver i flokke, og da de ofte fouragerer på landbrugsarealer, er det sandsynligt, at der også vil være sangsvaner, som trækker forbi møllerne i den periode, hvor svanerne er i Danmark.

I forhold til klagepunktet om, at de to vindmøller fortrænger sangsvane fra området, har kommunen bemærket, at møllerne er placeret ca. 200 m fra fuglebeskyttelsesområde F71, hvoraf de nærmeste dele består af kyst og hav. Det er således helt usandsynligt, at møllerne skulle kunne fortrænge sangsvanen fra sine levesteder (fourageringsområder) i fuglebeskyttelsesområdet. Hvilke marker sangsvanen fouragerer på uden for fuglebeskyttelsesområdet, vurderes i højere grad at afhænge af valget af afgrøder frem for evt. forekomst af vindmøller. Klagepunktet giver således ikke anledning til at ændre konklusionen om, at projektet ikke vil kunne medføre en væsentlig påvirkning af sangsvane.

Særligt om knopsvane

I forhold til knopsvane fremgår det af væsentlighedsvurderingen s. 19, at bestanden af knopsvaner generelt er i svag tilbagegang. I 2009 blev der observeret under 200 ynglende par i Det Sydfynske Øhav, og der blev i 2009 observeret ca. ni par inden for tre km fra projektområdet.

Ifølge DOFbasen fra 2014 findes der observationer i perioden 2010-2014 af knopsvaner i stort set hele Det Sydfynske Øhav på land og til vands, og det dokumenteres her, at knopsvanen er talrig i omtrent hele området. Det vurderes, at knopsvanens flyvehøjde er den samme som sangsvanens.

Af konsekvensvurderingen s. 55 fremgår, at forekomsterne af knopsvane inden for en 10-årig periode har været oppe på mere end 500 individer på enkelte lokaliteter enkelte år. Forekomsterne ser ud til at være mere stabile end det er tilfældet for sangsvane, idet der på flere lokaliteter årligt har været forekomster på minimum 100 individer. Det fremgår, at forekomsterne af knopsvane på Tåsinge er koncentreret omkring den sydvestlige del af øen samt i Lunkebugten.

På grund af artens tendens til at koncentrere sig i den sydvestlige del af Tåsinge samt artens præference for fouragering i lavvandede områder, vurderes

antallet af knopsvaner, der årligt vil flyve gennem vindmølleområdet, at være lavt.

Særligt om mørkbuget knortegås

I forhold til mørkbuget knortegås fremgår det af væsentlighedsvurderingen s. 19, at der i mellem 1991-1992 blev registreret relativt store forekomster (500-1000 individer) af mørkbuget knortegæs inden for fem km af projektområdet. Der blev kun observeret knortegæs i den østlige del af Det Sydfynske Øhav. Det fremgår endvidere, at tallene, grundet den ældre datering, ikke er pålidelige, men giver en indikation af, hvor knortegæssene færdes i området. Nyere data fra DOFbasen fra 2014 viser, at der observeret knortegæs spredt ud over Det Sydfynske Øhav med hyppige forekomster især i den østlige del. Der er desuden observeret individer inden for 500-1000 meter fra projektområdet.

Af miljøkonsekvensrapporten s. 56 fremgår, at knortegås, herunder mørkbuget knortegås, primært er knyttet til marine lokaliteter omkring Tåsinge. Det fremgår, at de største forekomster af knortegås var ved Siø og Lunkebugten ved den østlige del af Tåsinge, og at der ikke er registreret meget store forekomster af knortegås på lokaliteter på land inden for en 10-årig periode.

Det vurderes på den baggrund, at knortegås kun i begrænset omfang fouragerer på marker på Tåsinge, og at de store forekomster ved den vestlige del af Tåsinge er af kortvarig karakter hvert år. Det vurderes endvidere, at det gennemsnitlige årlige antal af knortegås, der flyver gennem mølleområdet, er meget lavt.

Vandfugle/vadefugle generelt

Væsentlighedsvurderingen s. 23 indeholder en vurdering af påvirkningen af vandfugle. Det fremgår heraf, at vandfuglene især forekommer over vandområdet og kun i mindre omfang over land og dermed er mindre udsatte for kollisionsrisikoen. Det fremgår endvidere, at vandfuglene på udpegningsgrundlaget primært forekommer som rastende fugle og i ganske store antal, hvorfor mulige tab af enkeltindivider ikke vil have en væsentlig effekt på disse arters bevaringsstatus inden for Natura 2000-området.

I konsekvensvurderingen s. 4-5 henvises til væsentlighedsvurderingens konklusioner. Derudover fremgår det på s. 5, at andre arter på udpegningsgrundlaget, herunder ynglende vadefugle, ikke vil kunne blive påvirket af udskiftningen af vindmøllerne, enten fordi de er tilknyttet vandområder eller fordi de ikke forekommer i nærheden af vindmølleområdet.

Planklagenævnets vurdering af vandfugle, herunder svaner og gæs

Planklagenævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at der ikke vil ske en væsentlig påvirkning af Natura 2000-områdets integritet i forhold til vandfugle og vadefugle. Nævnet lægger navnlig vægt på, at væsentlighedsvurderingen indeholder en samlet redegørelse for lokalplanens påvirkninger af fuglearterne på udpegningsgrundlaget, herunder en samlet redegørelse for så vidt angår svaner og gæs, og en vurdering af kategorien *vandfugle*. Nævnet lægger endvidere vægt på, at det fremgår af væsentlighedsvurderingen, at vandfuglene især forekommer over vandområdet og kun i mindre omfang over land og dermed er mindre udsatte for kollisionsrisikoen. Nævnet lægger ligeledes vægt på væsentlighedsvurderingens oplysninger om, at vandfuglene på udpegningsgrundlaget primært forekommer som rastende fugle og i ganske store antal, hvorfor mulige tab af enkeltindivider ikke vil have en væsentlig effekt på arternes bevaringsstatus inden for Natura 2000-området.

Nævnet bemærker i den forbindelse, at de fleste trækkende og rastende vandfugle (dog ikke svaner og gæs, jf. umiddelbart nedenfor) ikke flyver frem og tilbage mellem vandet og dyrkede marker som fourageringsområde, og derfor kun sjældent vil passere vindmøllerne. Nævnet bemærker endvidere, at trækkende vandfugle helt overvejende flyver i stor højde, hvorfor risikoen for kollision ikke anses for at være signifikant.

I forhold til svaner og gæs, finder nævnet ligeledes ikke, at der vil ske en væsentlig påvirkning af Natura 2000-områdets integritet. Nævnet lægger navnlig vægt på, at væsentlighedsvurderingen indeholder en vurdering af, at sangsvane, knopsvane og mørkbuget knortegås kan optræde i området ved fødesøgning og ved trækbevægelser, og derfor potentielt kan være i risiko for konflikter med de planlagte vindmøller, men at mulige tab af enkeltindivider ikke vurderes at ville have en væsentlig effekt på arternes bevaringsstatus inden for Natura 2000-området, idet der er en stor bestand af svaner og gæs inden for fuglebeskyttelsesområdet.

Nævnet bemærker i øvrigt, at der kun er opstillet to mindre vindmøller i planområdet, og at flere fuglearter ifølge undersøgelser fra Testcentret i Østerild[34] og monitoring af fuglekollisioner ved Klim Vindmøllepark[35] aktivt undgår vindmøller, hvorfor nævnet vurderer, at svaner og gæs i høj grad vil flyve udenom de to vindmøller i forbindelse med fouragering.

Særligt i forhold til sangsvane finder nævnet heller ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at der ikke vil ske en væsentlig påvirkning af Natura 2000-områdets integritet. Nævnet lægger navnlig vægt på, at sangsvane er behandlet i væsentlighedsvurderingen, hvoraf det fremgår, at sangsvane forekommer i og omkring planområdet. Nævnet lægger endvidere vægt på miljøkonsekvensrapportens oplysninger om, at det gennemsnitlige årlige antal sangsvaner, der passerer vindmølleområdet i vinterhalvåret i forbindelse med flyvning mellem raste- og fourageringslokaliteter, vil være forholdsvis lavt.

Nævnet finder desuden ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at der ikke vil ske fortrængning af sangsvane fra Natura 2000-området. Nævnet lægger navnlig vægt på, at der alene er tale om to vindmøller af begrænset højde, som er opført uden for fuglebeskyttelsesområdet.

Nævnet finder på baggrund af ovenstående heller ikke, at vandfugle, herunder svaner og gæs samt vadefugle burde være medtaget i konsekvensvurderingen.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunkterne.

2.2.6. Rørdrum og mosehornugle

Klagerne anfører klagepunkter vedrørende mosehornugle og rørdrum, herunder at disse ikke er undersøgt tilstrækkeligt.

Det fremgår af væsentlighedsvurderingen s. 19, at der mellem 2010 og 2014 blev observeret to individer af rørdrum inden for tre km af projektområdet.

I konsekvensvurderingen s. 14, hvor der redegøres for Natura 2000-planen for området, fremgår det bl.a., at afstanden fra de to vindmøller til de nærmeste, kortlagte levesteder for rørdrum er ca. 1.700 m mod nord, hvor der er kortlagt levesteder i god tilstand.

I miljøkonsekvensrapporten s. 55, fremgår det, at rørdrum er kendt fra tre lokaliteter i Vejlen, der ligger nord for vindmøllerne, og at rørdrum tilbringer det meste af livet i rørskovene, men at der kan forekomme bevægelser mellem forskellige lokaliteter, f.eks. ved tilfrysning af rørskove om vinteren.

Det fremgår endvidere, at der ikke på Tåsinge er andre lokaliteter end Vejlen med lignende egenskaber, der kan medføre, at rørdrum jævnligt vil flyve gennem møllearealet.

Det fremgår af væsentlighedsvurderingen s. 19, at mosehornugle ifølge DOFbasen fra 2014 er blevet observeret seks gange inden for fire km af projektområdet, og at arten potentielt vil kunne forekomme regelmæssigt i projektområdet grundet forekomsten af både mose, strandeng og mindre øer i nærheden.

Af miljøkonsekvensrapporten s. 56 fremgår det, at markarealerne omkring vindmøllerne ikke udgør velegnede fourageringsarealer for mosehornugle, og det vurderes på den baggrund, at mosehornugle kun sjældent vil passere nær de to opstillede møller.

Planklagenævnet finder, at der for så vidt angår mosehornugle i et vist omfang er uoverensstemmelse mellem oplysningerne i væsentlighedsvurderingen og miljøkonsekvensrapporten som gengivet ovenfor.

Planklagenævnet finder dog ikke, at der vil ske en væsentlig påvirkning af Natura 2000-områdets integritet i forhold til mosehornugle. Nævnet lægger vægt på, at markarealerne omkring vindmøllerne ikke udgør velegnede fourageringsområder for mosehornugle, hvorfor denne kun sjældent vil flyve gennem møllearealet. Nævnet lægger desuden vægt på, at mosehornugle typisk jager lavt over terrænet. Endelig lægger nævnet vægt på, at der alene er tale om to vindmøller i et område, hvor der også tidligere har været opstillet vindmøller med omtrent samme placering.

Planklagenævnet finder desuden ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at der ikke vil ske en væsentlig påvirkning af Natura 2000-områdets integritet for så vidt angår rørdrum. Nævnet lægger navnlig vægt på væsentlighedsvurderingens oplysninger om forekomsten af arterne og disses færden i og omkring planområdet, hvor data er gengivet fra DOF-databasen. Nævnet lægger endvidere vægt på, at der ikke er egnede lokaliteter for rørdrum i eller i nærheden af planområdet, der kan medføre, at denne jævnligt vil flyve gennem mølleområdet.

Nævnet finder på baggrund af ovenstående heller ikke, at rørdrum og mosehornugle burde være medtaget i konsekvensvurderingen.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunkterne.

2.2.7. Alle arter på udpegningsgrundlag

Klagerne anfører, at kommunen burde have medtaget alle arter på udpegningsgrundlaget i konsekvensvurderingen.

Med hensyn til rørhøg, terner, vandfugle/vadefugle, rørdrum og mosehornugle henvises til afsnit 2.2.3-2.2.6 ovenfor. Dette afsnit omhandler de øvrige fugle på udpegningsgrundlaget for F71 og F72, det vil sige almindelig ryle, klyde, fiskeørn og havlit.

Det er i væsentlighedsvurderingen s. 12 vurderet, at udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F72 ikke vil blive påvirket af vindmøllerne, grundet den lange afstand mellem fuglebeskyttelsesområdet og planområdet (ca. 15 km).

Væsentlighedsvurderingen s. 14 indeholder herudover en oversigt over fuglearter, som indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F71. [36]

Følgende fremgår af væsentlighedsvurderingen s. 16:

Nedenfor er angivet de fuglearter på udpegningsgrundlaget, der potentielt kan være i risiko for konflikter med de planlagte vindmøller. Arterne kan optræde i området i forbindelse med fødesøgning, yngleaktiviteter og trækbevægelser.

Planklagenævnet lægger på den baggrund til grund, at kommunen i væsentlighedsvurderingen har udvalgt en række fokusarter (enkeltarter eller kategorier af arter) og behandlet disse særskilt, hvorimod kommunen for de øvrige arter har vurderet, at der ikke vil være nogen væsentlig påvirkning.

Kommunen har i forbindelse med klagesagen oplyst, at konsekvensvurderingen opsummerer væsentlighedsvurderingens konklusioner. I denne forbindelse udelukkes en væsentlig påvirkning af udpegningsgrundlagene for habitatområderne H104 og H111, fuglebeskyttelsesområderne F72 og F74, samt Natura 2000-områder i større afstand fra projektområdet. Kommunen har endvidere oplyst, at det for fuglebeskyttelsesområde F71 er angivet, at der var behov for en detaljeret konsekvensvurdering for havørn, mens en væsentlig påvirkning af den resterende del af udpegningsgrundlaget kunne udelukkes.

Planklagenævnet finder, at væsentlighedsvurderingen opfylder kravene i planhabitatbekendtgørelsens § 3, stk. 1, jf. habitatdirektivets art. 6, stk. 3. Nævnet lægger navnlig vægt på, at samtlige fugle på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F71 er oplyst i væsentlighedsvurderingen s. 14, og nævnet forstår dette således, at kommunen hermed har forholdt sig til samtlige fuglearter. Nævnet lægger endvidere vægt på, at kommunen i væsentlighedsvurderingen har behandlet enkelte udvalgte fugle samt flere kategorier af fugle (fokusarter), som potentielt kan være i risiko for konflikter med vindmøllerne.

Nævnet bemærker i forlængelse heraf, at det følger af EU-domstolens praksis, at alle arterne på udpegningsgrundlaget skal identificeres, men at det i vurderingen i visse tilfælde kan være tilstrækkeligt at fastslå, at det kun er nogle bestemte beskyttede arter (fokusarter) på en del af det beskyttede område, som berøres af projektet, der påvirkes, og at de andre beskyttede arter på lokaliteten ikke påvirkes.^[37]

Planklagenævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, hvilke arter på udpegningsgrundlaget for F71, som udgør fokusarter, og som kommunen har behandlet i væsentlighedsvurderingen.

Nævnet finder således, at der er foretaget en tilstrækkelig vurdering af alle relevante fuglearter på udpegningsgrundlaget for F71.

Nævnet bemærker endvidere, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at der ikke skal foretages en vurdering for så vidt angår fuglearterne på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F72, henset til, at dette område ligger ca. 15 km fra planområdet.

Planklagenævnet finder det ligeledes på baggrund af væsentlighedsvurderingen sandsynliggjort, at lokalplanen ikke vil påvirke Natura 2000-området væsentligt, og kommunen har således ikke været forpligtet til at udarbejde en konsekvensvurdering, der omfatter samtlige fugle på udpegningsgrundlaget – ud over havørn, hvilket er behandlet nedenfor.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunkterne.

2.2.8. Vurdering af påvirkningen i alle projektets faser

Klagerne anfører, at konsekvensvurderingen ikke indeholder en redegørelse for både anlægsfasen og driftsfasen.

Planklagenævnet har i dette afsnit foretaget en vurdering af, hvorvidt kommunen i tilstrækkelig grad har redegjort for påvirkningen af Natura 2000-områdets integritet i alle projektets faser. For så vidt angår spørgsmålet om hvorvidt der er redegjort for påvirkningen af havørn i alle projektets faser, henvises dog til afsnit 2.2.9.

Planklagenævnet lægger til grund, at væsentlighedsvurderingen er udarbejdet med det udgangspunkt at belyse påvirkningen af Natura 2000-området i driftsfasen. Dette skyldes særligt, at kommunen i overvejende grad behandler spørgsmålet om kollision, hvilket alene er relevant, når vindmøllerne er i drift.

Det fremgår af væsentlighedsvurderingen s. 24 i forbindelse med vurderingen af påvirkningen af havørn, at det på daværende tidspunkt ikke var klarlagt, hvordan anlægsarbejdet ville blive gennemført, men at det umiddelbart vurderedes, at anlægsarbejdet ikke ville medføre væsentlige forstyrrelser, herunder støjmissioner, der ville kunne medføre væsentlige påvirkninger af de tilgrænsende Natura 2000-områder. Det fremgår endvidere, at anlægsarbejdet derfor næppe skulle inddrages i Natura 2000-konsekvensvurderingen.

Det vurderedes ligeledes, at der ikke var andre forhold omkring etableringen af vindmøllerne og anlægsarbejdet, der ville kunne medføre væsentlige negative indvirkninger på Natura 2000-området.

I afgrænsningsrapporten til projektet s. 10-11 og i miljøkonsekvensrapporten s. 50-51 indgår desuden en vurdering af påvirkningerne i såvel anlægsfasen som driftsfasen i forhold til biologisk mangfoldighed.

Planklagenævnet finder efter en samlet vurdering, at kommunen har forholdt sig til påvirkningen af Natura 2000-områdets integritet, også i anlægsfasen. Nævnet lægger navnlig vægt på, at kommunen i væsentlighedsvurderingen kort har redegjort for den mulige påvirkning i forbindelse med anlægsarbejdet, herunder at der ikke forventes væsentlige forstyrrelser eller støjemissioner.

Nævnet finder desuden ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at der ikke kan ske skade på fuglearterne på udpegningsgrundlaget i anlægsfasen. Nævnet lægger navnlig vægt på, at der alene er tale om opstilling af to mindre vindmøller, uden for selve fuglebeskyttelsesområdet, og at kollisionsrisikoen er yderst begrænset, når vindmøllerne ikke er i drift.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.2.9. Konsekvensvurderingen af havørn

Klagen

Klagerne anfører en række klagepunkter vedrørende konsekvensvurderingen og påvirkningen af havørn.

Klagerne gør bl.a. gældende, at konsekvensvurderingen er mangelfuld af følgende årsager:

- at den ikke indeholder samtlige arter på udpegningsgrundlaget,
- at der kun vurderes på kollisionsrisiko og ikke også på forstyrrelse, forringelse og forurening (andre påvirkninger),
- at der ikke er foretaget en vurdering af påvirkningen i både anlægsfasen og driftsfasen,
- at feltundersøgelsen, der ligger til grund for vurderingen af havørn, er mangelfuld,
- at vurderingen ikke indeholder fuldstændige, præcise og endelige konstateringer, og
- at der ikke er bevis for, at vindmøllerne ikke vil påvirke havørnene, bl.a. henset til, at der er fundet en død havørn ved vindmøllerne.

Planklagenævnet har behandlet klagepunkterne i forhold til væsentlighedsvurderingen ovenfor, og har her bl.a. fundet, at havørn er den eneste fugl, som skal medtages i konsekvensvurderingen. Nedenfor behandles klagepunkterne i forhold til selve konsekvensvurderingen, dvs. i forhold til havørn, idet denne art er den eneste, som er medtaget i vurderingen.

Vurderinger i forhold til havørn

Havørn er beskrevet i væsentlighedsvurderingen s. 16-18. Det fremgår heraf, at der i 2013 var en samlet ynglebestand i Danmark på mere end 50 par, og at en væsentlig del af yngleparrene fandtes omkring de lavvandede hav- og fjordområder i det sydlige Danmark, herunder Det Sydfynske Øhav. I 2014 blev et nyt havørnepar iagttaget på Tåsinge i færd med at anlægge en rede i Skovballe Skov, mindre end 2 km fra projektområdet, og i 2015 blev der regelmæssigt observeret to voksne havørne ved reden, hvilket indikerer, at det er en aktiv rede.

Det fremgår desuden, at den gennemsnitlige ungeproduktion ligger på blot én unge pr. par pr. år i gennemsnit, hvorfor havørnebestanden er meget følsom over for tab af yngledygtige enkeltindivider.

Selve påvirkningen af havørn er vurderet i væsentlighedsvurderingen s. 23-25. Det fremgår af s. 23, at tab af enkelte individer hos bestande, der forekommer fåtalligt, vurderes at kunne medføre en langsigtet, væsentlig påvirkning af arternes bevaringsstatus i Natura 2000-området.

På baggrund af den relativt fåtallige og følsomme forekomst af havørn, artens regelmæssige færden i projektområdet og dens udsathed for kollisioner, vurderes det på s. 23, at en væsentligt negativ påvirkning af denne arts bevaringsstatus ikke kan udelukkes.

Konklusionen på væsentlighedsvurderingen er således, at det ikke kan udelukkes, at etableringen af de to vindmøller kan medføre væsentlige negative indvirkninger på dele af Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag.

Det fremgår på s. 24 i væsentlighedsvurderingen, at det ikke på daværende tidspunkt var klarlagt, hvordan anlægsarbejdet ville blive gennemført, men at det umiddelbart vurderes, at anlægsarbejdet ikke vil medføre væsentlige forstyrrelser, herunder støjmissioner, der vil kunne medføre væsentlige påvirkninger af de tilgrænsende Natura 2000-områder. Det vurderes derfor, at anlægsarbejdet næppe skal inddrages i Natura 2000-konsekvensvurderingen.

Havørn er beskrevet i konsekvensvurderingen s. 14-15. Det fremgår heraf, at der på tidspunktet for vurderingen ingen havørnereder var i fuglebeskyttelsesområde F71, mens der var én til to reder i fuglebeskyttelsesområde F72. Det fremgår endvidere, at der nær begge fuglebeskyttelsesområder fandtes yderligere tre havørnereder, således at der i alt var fem reder i området i 2016. Bortset fra reden i Skovballe Skov, var disse reder alle placeret i en afstand af minimum syv km fra vindmøllerne.

Det fremgår endvidere, at havørnen har en lang levealder og først bliver yngledygtig i en alder af 5 år eller mere, hvorefter den danner par for resten af livet. Voksne havørne (>5 år) opretholder typisk et territorium, hvor de opholder sig hele året, mens unger og unge ørne strejfer mere omkring. I Danmark placerer havørnen typisk sin rede i et træ nær større søer eller fjorde.

Herudover fremgår det s. 15, at havørnen er i fremgang som ynglefugl i Danmark, og at antallet af ynglepar i 2016 var oppe på 83 par, som fik 123 unger på vingerne.

Endelig fremgår det, at havørneparret i Skovballe Skov var i gang med redebyggeri, da væsentlighedsvurderingen blev udarbejdet i 2015, og at havørneparret siden har færdigbygget reden, som er placeret ca. 1.600 m sydøst for den sydligste vindmølle. Det fremgår, at parret i 2016 fik to unger på vingerne til trods for, at reden ligger meget tæt på en vej.

Påvirkningen af havørn er vurderet i konsekvensvurderingen s. 16-22. I forhold til projektets mulige påvirkninger fremgår det s. 16, at påvirkningen er afgrænset til at omfatte kollisionsrisikoen ved vindmøller i drift.

Det vurderes i konsekvensvurderingen s. 19, at de to vindmøller ikke vil kunne påvirke ynglende havørne, da der ingen reder er inden for fuglebeskyttelsesområdet. Vindmøllerne vurderes derimod at ville kunne påvirke havørne, der fouragerer uden for fuglebeskyttelsesområdet samt rekruttering af individer til fuglebeskyttelsesområdet. Det vurderes endvidere, at vindmøllerne ikke vil påvirke havørnenes fremtidige ynglemuligheder i fuglebeskyttelsesområdet, da der er mere end to km til det nærmeste potentielt egnede yngleområde inden for fuglebeskyttelsesområdet (Vornæs Skov).

Det fremgår herefter, at der ved feltundersøgelser i foråret 2015 blev observeret flyvende havørne i alt 12 gange fordelt på 9 af de i alt 18 undersøgelsesdage. Havørne, som lå eller sad på reden, blev ikke indregnet. Havørnene blev observeret i afstande fra 50 m til 3.000 m fra vindmøllerne, men generelt var der en overvægt af observationer af ørne langs kysten og i området omkring reden ved Skovballe Skov. Havørnene fløj i højder, der svarede til 0,5 til 2,0 x møllehøjde.

Det vurderes s. 20, på baggrund af resultaterne af feltundersøgelserne samt erfaringstal fra Norge og modelleringstal fra Østerild, at kollisionsrisikoen for havørne ved de to vindmøller ved Skiftevær vil ligge mellem 0,01-0,10 havørn pr. vindmølle pr. år, hvilket er i alt 0,02-0,20 havørn pr. år sammenlagt for begge vindmøller. Som et konservativt udgangspunkt for konsekvensvurderingen vælges en kollisionsrisiko på 0,12 havørn pr. vindmølle pr. år, hvilket svarer til den observerede kollisionsfaktor fra Smøla, Norge, og som derfor formentlig er højt sat, jf. det meget store antal havørne og vindmøller på Smøla.

I forhold til den potentielle kollisionsrisiko omkring de to opstillede vindmøller fremhæves det på s. 20, at de nu nedtagne tre vindmøller også har udgjort en kollisionsrisiko for havørn i området, samt at havørneparret i Skovballe har etableret sig i en situation, hvor de tre nu nedtagne vindmøller var i funktion.

I forhold til voksne fugle i yngleperioden vurderes det s. 21, at det kun er havørneparret i Skovballe Skov, der er i risiko for at kolliderer med vindmøllerne, da de øvrige havørnereder ligger i større afstand.

Det fremgår, at med de to nye vindmøller vil en kollisionsrisiko på 0,12 havørn pr. vindmølle pr. år svare til, at én havørn kolliderer med en vindmølle hvert fjerde til femte år. Er der tale om en voksen fugl i yngleperioden, vil konsekvensen kunne være, at der ikke kommer unger på vingerne det pågældende år. Dette vil dog afhænge af årstid og sandsynligvis havørnenes alder. I nogle tilfælde erstattes den tabte, udparrede fugl med det samme, f.eks. hvis tabet sker i forbindelse med etablering af territorium, mens det i andre tilfælde kan betyde, at yngleforsøg forsinkes ét år, eller at et territorium helt forlades.

Det fremgår endvidere, at den gennemsnitlige ungeproduktion for danske havørne nu ligger på ca. 1,32 unge pr. havørnepar pr. år. Hvis der konservativt regnes med en gennemsnitlig ungeproduktion på én unge pr. havørnepar pr. år, vil et uforstyrret havørnepar over en fireårig periode få fire unger på vingerne. Hvis der ses på havørneparret i Skovballe Skov, og der i værste fald hvert fjerde år omkommer én forældrefugl som følge af kollision med vindmøller, så vil der ikke være ungeproduktion det pågældende år, hvormed havørneparret kun får tre unger på vingerne over en fireårig periode. Da kollisionen samtidig betyder tabet af en havørn (i dette eksempel én udparret fugl), vil der samlet over en fireårig periode være et "overskud" på minimum to havørne (tre unge havørne fratrukket én tabt voksen, yngledygtig fugl).

Det antages i denne sammenhæng s. 21, at den omkomne yngledygtige fugl erstattes af en ny voksen havørn, så reden fortsat er beboet. Samtidigt er der tale om et konservativt estimat, da det næppe er sandsynligt, at alle omkomne havørne vil være voksne fugle. Det fremgår tillige, at et worst-case scenario for havørneparret i Skovballe Skov vil være, hvis den ene udparrede fugl omkommer ved en kollision, og den anden voksne fugl vælger at forlade reden og/eller territoriet. Havørnereden i Skovballe Skov vil således være midlertidigt eller permanent ubeboet. Konsekvensen heraf kan være, at havørnen, som forlader reden, finder en ny mage og etablerer en ny rede inden for territoriet eller etablerer et nyt territorium i større afstand fra vindmøllerne.

Grundet havørnens generelle fremgang i Danmark vurderes det dog sandsynligt, at det forladte territorium vil blive overtaget af et nyt havørnepar, hvormed der fortsat vil være en ungeproduktion fra et territorium i Skovballe Skov i overensstemmelse med ovenstående scenarie, dvs. et "overskud" på minimum to havørne over en fireårig periode.

Det fremgår endelig, at der siden 2012 er indrapporteret tre vindmølleedræbte havørne i Danmark.

Det fremgår af konsekvensvurderingen, at denne er udarbejdet ud fra et forsigtighedsprincip, idet der er anvendt et konservativt udgangspunkt, og hvor den kollisionsrisiko, som de oprindelige tre vindmøller udgjorde, ikke er taget i betragtning.

Med udgangspunkt i ovenstående vurdering, det anvendte forsigtighedsprincip og det teoretisk beregnede tab gennem kollision, vurderes det samlet set i konsekvensvurderingen, at det kan udelukkes, at de to nye vindmøller vil skade havørnens bevaringsstatus inden for fuglebeskyttelsesområde F71.

Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at lokalplanen ikke vil påvirke Natura 2000-områdets integritet i forhold til arten havørn. Nævnet lægger navnlig vægt på, at lokalplanen ifølge konsekvensvurderingen ikke vil skade havørnens bevaringsstatus inden for fuglebeskyttelsesområde F71, og herunder særligt det forhold, at havørnen ikke yngler inden for fuglebeskyttelsesområde F71, idet der aktuelt ikke er havørnereder inden for fuglebeskyttelsesområdet. Den nærmeste havørnerede inden for Natura 2000-området er således placeret i fuglebeskyttelsesområde F72, som er placeret ca. 15 km syd for planområdet. Nævnet bemærker i den forbindelse også, at kommunen i konsekvensvurderingen har forholdt sig til havørnens forekomst og fremtidige ynglemuligheder i og uden for fuglebeskyttelsesområdet.

Planklagenævnet finder ligeledes, at kommunen i tilstrækkelig grad har forholdt til sig havørnebestandens robusthed uden for Natura 2000-området. Nævnet lægger vægt på, at konsekvensvurderingen indeholder en detaljeret vurdering af den kollisionsrisiko, som vindmøllerne kan medføre for havørnene, og betydningen heraf for den lokale havørnebestand i Skovballe Skov. Der henvises således til danske og udenlandske studier på området og feltundersøgelser af havørne ved projektområdet i 2015, ligesom der er foretaget konkrete beregninger af kollisionsrisikoen i lokalplanområdet.

Nævnet henviser i den forbindelse til, at der ifølge beregningerne vil være en kollisionsrisiko på mellem 0,01 og 0,1 havørn pr. vindmølle pr. år, og at den gennemsnitlige årlige ungeproduktion ifølge studier er på 1,32. Nævnet bemærker i øvrigt, at konsekvensvurderingen er foretaget ud fra skærpede estimater i forhold til kollisionsrisikoen, ligesom vurderingen indeholder et "worst case"-scenarie.

Det forhold, at der er fundet en død havørn tæt på en af vindmøllerne, kan ikke føre til et andet resultat. Nævnet bemærker i den forbindelse, at konsekvensvurderingen ikke udelukker, at enkelte fugle kolliderer med vindmøllerne, men konkluderer, at kollisionsrisikoen falder

inden for rammerne af, hvad der er en acceptabel påvirkning.

Nævnet finder desuden ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at det alene er relevant at undersøge kollisionsrisikoen for havørn i konsekvensvurderingen og ikke andre typer påvirkning. Nævnet lægger herved vægt på, at nærmeste havørnerede er placeret ca. 1,6 km fra vindmølleområdet, og at havørne kun lejlighedsvis forekommer i området. Nævnet finder således ikke, at det er sandsynligt at havørnene forstyrres eller fortrænges fra området.

Nævnet finder heller ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at der ikke kan ske skade på havørnene i anlægsfasen. Nævnet lægger navnlig vægt på, at der alene er tale om opstilling af to mindre vindmøller uden for selve fuglebeskyttelsesområdet, og at påvirkninger i form af kollisionsrisiko eller anden forstyrrelse må anses for yderst begrænset.

Nævnet bemærker i øvrigt, at der ikke kan stilles krav om, at kommunen udfører bestemte undersøgelser eller målinger som led i en konsekvensvurdering. Henvisninger til indsamlet data fra tidligere undersøgelser og faglitteratur kan således efter omstændighederne være tilstrækkeligt, under forudsætning af, at det på baggrund af disse kan udelukkes, at lokalplanen kan skade det Natura 2000-områdets integritet.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunkterne.

2.3. Påvirkning af bilag IV-arter (flagermus)

2.3.1. Klagen

Klagerne anfører en række klagepunkter vedrørende flagermus, herunder at der ikke er foretaget konkrete undersøgelser af bl.a. yngle- og rasteområder, arter og bestandenes størrelser.

2.3.2. Generelt om bilag IV-arter i forbindelse med miljøvurderinger og planvedtagelser

Der er i habitatdirektivet[38] fastsat regler om beskyttelse af bestemte dyre- og plantearter (bilag IV-arter).

For dyrearter nævnt i habitatdirektivets bilag IV, litra a, er der forbud mod forsætlig forstyrrelse af disse arter, i særdeleshed i perioder, hvor dyrene yngler, udviser yngelpleje, overvintrer eller vandrer, jf. artikel 12, stk. 1, litra b. Der er desuden forbud mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder, jf. artikel 12, stk. 1, litra d. Beskyttelsen er generel og vedrører ikke kun særligt udpegede områder. Beskyttelsen omfatter desuden både forsætlig og uforsætlig beskadigelse og ødelæggelse.

Alle arter af flagermus er oplistet i habitatdirektivets bilag IV.

Habitatdirektivet er implementeret i dansk ret i flere lovgivninger, bl.a. planhabitatbekendtgørelsen fra 2016.^[39]

Det følger af bekendtgørelsens § 7, stk. 2, at et planforslag ikke kan vedtages, hvis gennemførelse af planen kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er optaget i habitatdirektivets bilag IV, litra a. Vurderingen heraf skal fremgå af redegørelsen til planforslaget, jf. § 7, stk. 3 i bekendtgørelsens bilag IV.

Der er ikke i planhabitatbekendtgørelsen krav om, at det forud for vedtagelse af planforslag skal sikres, at der ikke kan ske drab eller forstyrrelse af bilag IV-arter på en måde og i et omfang, der er i strid med habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a (forsætlig drab) eller artikel 12, stk. 1, litra b (forsætlig forstyrrelse). Disse dele af habitatdirektivets artikel 12, stk. 1 er i dansk ret gennemført ved en række umiddelbare forbud, hvor Miljøstyrelsen har kompetence til at meddele dispensation under særlige betingelser.

Dette er dog ikke ensbetydende med, at der ved vedtagelse af planer for anlæg mv., hvor der klart kan forudses drab eller forstyrrelse af bilag IV-arter, helt kan ses bort fra en sådan påvirkning. Dette må bl.a. ses i lyset af EU-domstolens praksis, hvor domstolen i relation til visse andre aktiviteter bl.a. har udtalt, at det ikke er afgørende, om formålet med den omhandlede aktivitet er at dræbe eller forstyrre arterne.^[40] Domstolen lægger ligeledes vægt på, at sådanne aktiviteter planlægges og gennemføres på en sådan måde, at de ikke er i strid med de forbud, der fremgår af habitatdirektivets, stk. 1, litra a-c.^[41] Det må dog bemærkes, at habitatdirektivets artikel 12 ikke på samme måde som habitatdirektivets artikel 6 foreskriver en egentlig forudgående vurdering i forbindelse med vedtagelse af planer eller meddelelse af tilladelser.

En miljøvurdering skal indeholde oplysninger om bl.a. den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder på spørgsmål som den biologiske mangfoldighed, fauna og flora, jf. miljøvurderingslovens § 7, stk. 2, jf. bilag 1, litra f, og en miljøvurdering skal således også indeholde oplysninger herom, hvis gennemførelse af planen kan beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for bilag IV-arter.

Planklagenævnet finder som følge af habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a og b, at det i forbindelse med en miljøvurdering af en plan efter omstændighederne også skal inddrages, om realiseringen af planen vil medføre forsætlig drab af bilag IV-arter eller forsætlig

forstyrrelse af sådanne arter, i særdeleshed i perioder, hvor dyrene yngler, udviser yngelpleje, overvintrer eller vandrer. Dette gælder uanset, at det planlagte ikke ligger i eller ved yngle- eller rasteområder eller et habitatområde med disse arter på udpegningsgrundlaget.

Med "forsætlig" menes ifølge EU-domstolen, at den, som forårsager drabet eller forstyrrelsen, har villet dræbe eller forstyrre en enhed af den beskyttede dyreart, eller i det mindste har accepteret muligheden for et sådant drab eller forstyrrelse.[42] Selvom EU-domstolen har knyttet sidstnævnte forudsætning til anlæg og aktiviteter, der har en klar kobling til drab eller forstyrrelse, herunder rydning af skov, kan det ikke udelukkes, at der også i forhold til vindmøller og andre anlæg, kan anses for at være en accept af muligheden for drab eller forstyrrelse. Domstolen har i øvrigt understreget, at forbuddet i artikel 12, stk. 1, litra a-c, ikke kun gælder, hvis der foreligger en risiko for, at artens bevaringsstatus påvirkes negativt.[43] Det er dog uklart, hvor stor en påvirkning, der skal til for at udløse forbuddet i artikel 12, stk. 1, litra a. Domstolen har således udtalt, at det bredere anvendelsesområde for artikel 12, stk. 1, litra d, til ikke-forsætlige handlinger er udtryk for, at yngle- og rasteområder tillægges en højere grad af beskyttelse mod beskadigelse eller ødelæggelse.[44]

Planklagenævnet finder i lyset af ovenstående, at en miljørapport for vindmøller, som opføres på et sted, hvor der kan forekomme flagermus, skal indeholde oplysninger om, hvorvidt der forventes at kunne forekomme drab af flagermus, jf. habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a, og artsfredningsbekendtgørelsens § 10.[45]

Planklagenævnet bemærker i øvrigt, at hvis der er tale om, at planen medfører drab af flagermus på en måde og i et omfang, der er i strid med habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a, og artsfredningsbekendtgørelsens § 10, forudsætter realiseringen af planen en dispensation fra Miljøstyrelsen, jf. artsfredningsbekendtgørelsens § 12.

2.3.3. Særligt om flagermus og vindmøller

Det fremgår af forvaltningsplan for flagermus, at det har vist sig, at vindmøllers roterende blade kan forårsage tab af flagermus, hvilket formentlig skyldes, at vindmøllernes tårne og blade tiltrækker store mængder af insekter, således at der på visse årstider kan forekomme store ansamlinger af insekter på og omkring vindmøllerne. Man har observeret, at flagermusarter, der normalt flyver i lav højde, som f.eks. damflagermus og vandflagermus, kan finde på at ændre adfærd og flugthøjde og jage insekter hele vejen op ad møllerne. Det fremgår endvidere, at det har vist sig, at møllerne kun samler insekter omkring sig og på sig ved lave vindhastigheder. Det fremgår desuden, at den eneste sikre metode til at undgå drab af flagermus i flagermusrige områder er at slukke for vindmøllerne ved lave vindhastigheder (under ca. 5-6 m/sek.) i de perioder, hvor de store insektansamlinger forekommer (dvs. om natten i perioden ca. 15. juli til ca. 15. oktober). [46]

2.3.4. Beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder

Forbuddet mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder retter sig navnlig mod planer, som kan medføre beskadigelse eller ødelæggelse af de konkrete lokaliteter, hvor bilag IV-arterne yngler og raster. I forhold til flagermus gælder det f.eks. fældning af træer, som benyttes af flagermusene som yngle- eller rastelokaliteter.

Desuden har ledelinjer en meget stor betydning for flere arter af flagermus, som bevæger sig gennem landskabet ved hjælp af ekkolokalisering. Ledelinjer, som findes i umiddelbar nærhed af en konkret yngle- eller rastelokalitet, benyttes ofte af flagermus som "korridor" fra lokaliteten og ud til de fourageringsområder, som flagermusene benytter sig af.

En ledelinje udgør normalt ikke i sig selv et yngle- eller rasteområde. Hvis der placeres en vindmølle ved eller i umiddelbar nærhed af en konkret yngle- eller rastelokalitet eller i forlængelse af en ledelinje i tilknytning til lokaliteten, kan den forhøjede kollisionsrisiko imidlertid reelt indebære, at lokaliteten ikke længere er egnet som yngle- og rastelokalitet, hvilket kan medføre, at den økologiske funktionalitet for det pågældende yngle- og rasteområde for flagermus ikke kan opretholdes.[47]

2.3.5. Krav til tilvejebringelsen af oplysninger om bilag IV-arter

Spørgsmålet om, i hvilket omfang der skal foretages en nærmere undersøgelse af, om et område er et naturligt udbredelsesområde for en beskyttet art efter habitatdirektivets bilag IV, er ikke reguleret. Spørgsmålet om, i hvilket omfang en myndighed generelt er forpligtet til at foretage konkrete undersøgelser af bilag IV-arters forekomst og omfanget af disse, er heller ikke reguleret.

En eventuel undersøgelsespligt og det potentielle omfang af denne, afhænger således af lovgivningen om bilag IV-arter og de ulovbestemte forvaltningsretlige principper, herunder officialprincippet (undersøgelsesprincippet), som kommunen skal påse overholdt. Kravene til forvaltningens sagsoplysning angår tilvejebringelsen af et fyldestgørende grundlag for afgørelsen. Kravene til oplysning af faktum kan ikke præciseres generelt og er i vid udstrækning af skønsmæssig karakter.

I sager om vurdering af bilag IV-arter kan der foretages en indledende vurdering (en slags "screening") af, om de konkrete aktiviteter, en plan giver mulighed for, vil kunne beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder. Dette kan ske ud fra en faglig viden om arternes overordnede fordeling, levevis og levesteder. I de situationer, hvor den indledende vurdering viser, at bilag IV-arter kan påvirkes, skal kommunen belyse sagen nærmere for at vurdere, om yngle- og rasteområder bliver beskadiget eller ødelagt eller forskellige livsstadier af bilag IV-planter bliver ødelagt.[48]

Det antages desuden, at jo mere udbredte arterne er, desto større er sandsynligheden for, at der skal tages højde for dem i forbindelse med bl.a. planer. Det drejer sig f.eks. om spidssnudet frø, stor vandsalamander, flere arter af flagermus og odder.[49]

Der kan ikke fastlægges entydige kriterier for omfanget og karakteren af de oplysninger, der er nødvendige. Det afhænger af den konkrete situation. Der kan bl.a. i tilfælde af ældre oplysninger være behov for at vurdere, om oplysningerne skal opdateres for at afgøre, om arten rent faktisk fortsat forekommer i de berørte områder. Der kan ikke fastsættes præcise kriterier for, hvornår oplysninger er for gamle, da arterne er meget forskellige, ligesom den naturlige udvikling (f.eks. tilgroning) af et område kan have betydning for, om en art er til stede.[50]

2.3.6. Planklagenævnets vurdering

Oplysninger om flagermus

Planklagenævnet finder, at planområdet og de tilgrænsende områder overordnet set udgør et egnet område for flagermus. Nævnet lægger vægt på, at det fremgår af konsekvensvurderingen s. 5, at der er registreret seks forskellige arter af flagermus på det nordvestlige Tåsinge, ligesom nævnet lægger vægt på, at kommunen i sit høringssvar af 26. februar 2021 s. 3, oplyser, at der utvivlsomt forekommer flagermus omkring bevoksningen og bebyggelsen øst for vindmølleområdet.

Vindmøllerne er desuden opstillet i nærheden af skov og søer samt i nærheden af kysten, og der ligger inden for en radius af ca. 3,5 km flere større naturområder og skove. Nævnet finder således heller ikke, at det kan udelukkes, at bebyggelsen og bevoksningen øst for de to vindmøller udgør et yngle- eller rasteområde for flagermus, eller at der i øvrigt lever flagermus i området, som vil kunne gå tabt som følge af kollision med vindmøllerne.

Nævnet lægger i øvrigt vægt på, at den nordlige vindmølle står placeret op ad et læhegn, som nævnet finder kan tjene som ledelinje for flagermus fra bygningerne og bevoksningen øst for planområdet og ud til kysten og flere egnede fourageringsområder vest for vindmøllerne.

Planklagenævnet finder på den baggrund, at det er en mangel ved lokalplanen og miljørapporten, at kommunen ikke har foretaget nærmere flagermusundersøgelser i området, eksempelvis med detektor, som det er anbefalet i forvaltningsplanen for flagermus s. 22-24. Der foreligger således ikke konkrete oplysninger om omfanget af flagermusaktiviteten eller -arter omkring planområdet. Nævnet bemærker endvidere, at den besigtigelse af læhegnet og området omkring vindmøllerne, som kommunen har foretaget, fandt sted den 12. februar 2018, hvilket er uden for de i forvaltningsplanen anførte undersøgelsesperioder. Nævnet henviser til, at en undersøgelse i perioden fra ca. 20. juni til 7. august og i perioden fra ca. 16. august til 15. september ifølge forvaltningsplanen s. 27 er uundværlig for afklaring af flagermusforekomsten.

Planklagenævnet finder således ikke, at kommunen inden planernes vedtagelse i tilstrækkeligt omfang har tilvejebragt det fornødne faktuelle grundlag for at kunne vurdere, om planerne vil kunne beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for flagermus, jf. planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 2, eller at der ikke vil ske drab som omtalt i habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a. Nævnet finder herunder ikke, at de oplysninger, som kommunen har fundet ved opslag i forskellige værker/databaser, er tilstrækkelige hertil.

Påvirkningen af flagermus

Planklagenævnet finder på baggrund af de foreliggende oplysninger, jf. ovenfor, at vindmøllernes placering i området efter omstændighederne ville kunne påvirke det mulige yngle- eller rasteområde øst for vindmøllerne negativt og/eller vil kunne medføre drab i strid habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a og d.

Nævnet konstaterer imidlertid, at Miljø- og Fødevarerklagenævnet i forbindelse med afgørelsen om VVM-tilladelsen til projektet for opstilling af vindmøllerne har fastsat et vilkår om driftstop på begge vindmøller, i overensstemmelse med forvaltningsplanen for flagermus.

På den baggrund finder Planklagenævnet ikke, at det bør medføre en ophævelse af plangrundlaget med tilhørende miljørapport, at der i forbindelse med vedtagelsen af planerne ikke var tilstrækkelige oplysninger til at kunne vurdere påvirkningen af yngle- og rasteområder for flagermus. Den påvirkning af flagermus i området, der ville kunne være, må efter nævnets opfattelse anses for tilstrækkeligt reduceret på grund af det fastsatte driftsstop til, at vindmøllerne ikke medfører en beskadigelse eller ødelæggelse af et yngle- og rasteområde for flagermus.

Tilsvarende lægger Planklagenævnet til grund, at risikoen for drab, jf. habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a, som følge af driftsstoppet er reduceret i en sådan grad, at den manglende vurdering heraf i miljørapporten ikke bør medføre en ophævelse af plangrundlaget med tilhørende miljørapport.

Nævnet bemærker i forlængelse heraf, at driftsstop, som fastsættes efter retningslinjerne i forvaltningsplan for flagermus, efter nævnets opfattelse er egnede til at afværge drab af flagermus samt beskadigelse og ødelæggelse af yngle- og rasteområder i relation til habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a og d, og planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 2.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunkterne.

2.4. Inhabilitet

2.4.1. Klagen

Klagerne anfører under overskriften *Inhabilitet*, at et navngivent byrådsmedlem er medejer af en af vindmøllerne.

Planklagenævnet har forstået klagen således, at klagerne gør gældende, at byrådsmedlemmet var inhabil i forbindelse med vedtagelsen af lokalplanen og miljørapporten, fordi byrådsmedlemmet er medejer af en af vindmøllerne.

2.4.2. Generelt om personlig inhabilitet

Den, som virker inden for den offentlige forvaltning, er inhabil i forhold til en bestemt sag, hvis vedkommende selv eller dennes nærtstående m.v. har en personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald, hvis vedkommende har en nær tilknytning til nogen, der har en særlig interesse i sagens udfald, eller hvis der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om vedkommendes upartiskhed, jf. forvaltningslovens § 3, stk. 1. [51] Efter stk. 2, foreligger der ikke inhabilitet, hvis der ikke kan antages at være fare for, at afgørelsen i sagen vil kunne blive påvirket af uvedkommende hensyn.

Forvaltningslovens bestemmelser om personlig inhabilitet har til formål, dels at forebygge at uvedkommende hensyn påvirker behandlingen af den enkelte sag, dels at hindre, at der skabes mistillid til den offentlige forvaltning hos befolkningen, hvad enten den pågældende faktisk lader sig påvirke af uvedkommende interesser eller ej.

Den, der er inhabil i forhold til en sag, må ikke træffe afgørelse, deltage i afgørelsen eller i øvrigt medvirke ved behandlingen af den pågældende sag, jf. forvaltningslovens § 3, stk. 3.

Forvaltningslovens bestemmelser om personlig inhabilitet har til formål dels at forebygge, at uvedkommende hensyn påvirker behandlingen af den enkelte sag, dels at hindre, at der skabes mistillid til den offentlige forvaltning hos befolkningen, hvad enten den pågældende faktisk lader sig påvirke af uvedkommende interesser eller ej.

Det har ikke betydning for vurderingen af inhabilitet, om den pågældende kun medvirker til behandlingen af sagen i kortere tid, idet den medvirken, som den inhabile er afskåret fra, skal forstås vidtgående og dermed f.eks. ikke er begrænset til at træffe (endelig) afgørelse.

2.4.3. Planklagenævnets vurdering

Kommunen har oplyst, at byrådsmedlemmet var interessant i V1 i perioden 11. december 2017 til 17. juli 2018, og at V1 er et interessentskab med solidarisk hæftelse. Kommunen har endvidere oplyst, at ejerandelen udgjorde 3.617 kr., med et indskud på 1.750 kr., samt at byrådsmedlemmet havde én andel ud af i alt 3.157 andele (1.245 andele blev udbudt via køberetsordningen i VE-loven).

Kommunen har desuden oplyst, at byrådsmedlemmet har deltaget i behandlingen af plangrundlaget ved følgende politiske møder:

- Teknik og Erhvervsudvalgets beslutning af 14. juni 2018 om at fortsætte plan- og miljøvurderingsprocessen på baggrund af den første offentlige høring.
- Byrådets beslutning af 31. marts 2020 om at igangsætte anden offentlige høring af planerne og miljøvurderingen.
- Byrådets beslutning af 30. juni 2020 om endelig vedtagelse af planerne med tilhørende miljørapport.

Kommunen har endvidere oplyst, at byrådsmedlemmet kun var interessant i V1 ved beslutningen den 14. juni 2018. Kommunen har endvidere anført, at der ikke på dette møde blev truffet nogen materiel beslutning, men at udvalget traf en processuel beslutning om at fortsætte processen. Derudover har kommunen anført, at beslutningen blev enstemmigt vedtaget.

Planklagenævnet finder ikke, at byrådsmedlemmet har været inhabilt ved behandlingen af sagen om vedtagelse af planerne samt miljørapporten ved byrådsmøderne 31. marts 2020 og 30. juni 2020. Nævnet lægger vægt på, at byrådsmedlemmet på dette tidspunkt ikke længere ejede en andel af vindmøllerne, og dermed består der ikke en personlig eller økonomisk interesse i den endelige vedtagelse af planerne med miljørapport.

I forhold til Teknik- og Erhvervsudvalgets møde den 14. juni 2018, finder nævnet efter en konkret vurdering heller ikke grundlag for at antage, at byrådsmedlemmet var inhabilt ved behandlingen af sagen. Nævnet lægger vægt på, at byrådsmedlemmet på dette tidspunkt alene ejede én andel ud af i alt 3.157 andele i vindmøllerne til en værdi af 3.617 kr. Nævnet finder således ikke, at den økonomiske interesse, som byrådsmedlemmet måtte have haft, er af en sådan karakter eller styrke, at dette ville kunne medføre inhabilitet.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.5. Miljøvurdering af lokalplan

2.5.1. Miljøvurderingsloven generelt

Når en myndighed i medfør af lovgivningen tilvejebringer planer og programmer inden for fysisk planlægning og arealanvendelse, som fastlægger rammerne for fremtidige anlægstilladelser til projekter omfattet af miljøvurderingslovens bilag 1 og 2, skal der efter lovens § 8, stk. 1, nr. 1, udarbejdes en miljøvurdering. Hvis planen fastlægger anvendelsen af mindre områder på lokalt plan eller alene angiver mindre ændringer i sådanne planer, skal der kun gennemføres en miljøvurdering, hvis gennemførelsen af planen må antages at få væsentlig indvirkning på miljøet, jf. § 8, stk. 2, nr. 1. Efter miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, nr. 3, skal der endvidere udarbejdes en miljøvurdering af andre planer, som i øvrigt fastlægger rammerne for fremtidige anlægstilladelser til projekter, når myndigheden vurderer, at planen kan få væsentlig indvirkning på miljøet. Derudover skal der gennemføres en miljøvurdering, hvis planen medfører krav om en vurdering af virkningen på et internationalt naturbeskyttelsesområde under hensynstagen til områdets bevaringsmålsætning, jf. lovens § 8, stk. 1, nr. 2.

Planklagenævnet konstaterer, at kommunen har valgt at gennemføre en miljøvurdering. I det miljøvurderingen allerede er foretaget, har nævnet ikke fundet anledning til at efterprøve, om der var krav om at foretage en sådan miljøvurdering efter miljøvurderingsloven.[52]

Myndigheden skal snarest muligt gennemføre en miljøvurdering, hvor dette er påkrævet efter § 8, stk. 1, hvilket følger af lovens § 9. Formålet med bestemmelsen er at sikre, at integreringen af miljøhensyn foretages i forbindelse med udarbejdelsen af planen, og dermed på et tidligt tidspunkt i processen, således at der kan tages hensyn til den miljømæssige indvirkning på et tidspunkt, hvor det fortsat er muligt at inddrage de miljømæssige aspekter i planens udformning.

Ved den endelige godkendelse eller vedtagelse af planen skal myndigheden bl.a. inddrage miljørapporten, jf. miljøvurderingslovens § 13, stk. 1.

2.5.2. Indhold af miljørapporten

Formålet med miljøvurderingsloven er at sikre et højt miljøbeskyttelsesniveau og bidrage til integrationen af miljøhensyn under udarbejdelsen og vedtagelsen af planer og programmer, jf. lovens § 1.

En miljørapport skal på baggrund af de oplysninger, der er nævnt i bilag 4, vurdere den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet af planens gennemførelse og rimelige alternativer under hensyn til planens mål og geografiske anvendelsesområde, jf. § 12, stk. 1. En miljørapport skal som udgangspunkt fokusere på den del af planens gennemførelse af planen, der forventes at få væsentlig indvirkning på miljøet. Alle aspekter af gennemførelsen af planen skal dog undersøges, da de tilsammen kan få væsentlig indvirkning på miljøet.

En miljørapport skal indeholde de oplysninger, som med rimelighed kan forlanges med hensyn til aktuel viden og gængse vurderingsmetoder samt til, hvor detaljeret planen er, hvad den indeholder, og på hvilket trin i et beslutningsforløb planen befinder sig, og hvorvidt bestemte forhold vurderes bedst på et andet trin i det pågældende forløb, jf. lovens § 12, stk. 2.

2.5.3. Støj

Generelt om vurdering af vindmøllestøj i en miljørapport

I en miljørapport skal der bl.a. indgå oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder på befolkningen og menneskers sundhed samt materielle goder, jf. miljøvurderingslovens bilag 4, litra f, jf. § 12. Dette omfatter bl.a. støj fra vindmøller.

Miljørapporten skal kun indeholde de oplysninger, som med rimelighed kan forlanges med hensyntagen til den aktuelle viden og gængse vurderingsmetoder, jf. miljøvurderingslovens § 12, stk. 2. Miljøvurderingsloven stiller ikke krav om, at der skal foretages bestemte målinger eller bestemte beregninger i forhold til støj, eller at disse udføres på en bestemt måde.

Miljøvurderingsloven fastlægger heller ikke grænser for, hvad myndighederne kan beslutte af politiske, økonomiske eller andre grunde, men stiller alene krav til procedurerne og indholdet af grundlaget for beslutningerne forud for vedtagelse af planer omfattet af loven. Begrænsninger i niveauet for tilladelige miljøpåvirkninger, herunder grænseværdier for støj fra vindmøller, følger af anden lovgivning.

De støjgrænseværdier for vindmøller, som fremgik af den dagældende bekendtgørelse om støj fra vindmøller[53], var fastsat ud fra et niveau af støjbelastning, der var vurderet at være miljø- og sundhedsmæssigt acceptabelt for mennesker. De beregningsmetoder, som har fundet udtryk i bekendtgørelsen, må desuden betragtes som almindeligt anerkendte, idet disse bygger på metoder, som har været benyttet i en lang årrække, og som løbende er blevet udbygget og præciseret. Det falder uden for nævnets kompetence at vurdere, om disse metoder for beregning støj er rimelige eller hensigtsmæssige.

Hvis en kommune har beregnet de konkrete forventede støjpåvirkninger fra de vindmøller, der planlægges for, ud fra beregningsprincipperne i bekendtgørelsen, og i en miljørapport har sammenholdt disse med de fastsatte støjgrænseværdier for vindmøller, udgør dette derfor et grundlag, som efter nævnets opfattelse er sagligt, relevant og tilstrækkeligt til at understøtte beslutningstagerne i forbindelse med en planvedtagelse, jf. kravene i miljøvurderingsloven. Det er desuden ensartet fra kommune til kommune.

Planklagenævnet bemærker i øvrigt, at den nugældende bekendtgørelse om støj fra vindmøller[54] er blevet miljøvurderet, og at dette har ikke givet anledning til ændringer i beregningsprincipper for vindmøller på land eller grænseværdier.

Klage vedrørende beregningspunkter

Klagerne anfører, at bekendtgørelsen om støj fra vindmøller ikke er overholdt ved støjberegningen i støjrapporten fra 2018, bl.a. fordi beregningspunkterne ved A2, A3 og A4 ikke er korrekte.

Generelt om beregningspunkter

Det er en forudsætning for, at en støjrapport kan anvendes som grundlag for en vurdering af støjpåvirkningen i en miljørapport, at de beregningsprincipper, som fremgår af bekendtgørelsen om støj fra vindmøller, er fulgt.

Det fremgår af bekendtgørelsens § 4, stk. 1, nr. 1, at det er det mest støjbelastede punkt ved udendørs opholdsarealer,[55] højst 15 m fra beboelse, der skal anvendes ved beregningen af den samlede støjbelastning.

Planklagenævnets vurdering i forhold til beregningspunkter

Støjrapporten fra 2018 tager udgangspunkt i beregningspunkter på A2, A3 og A4, som ligger på nordsiden for boligerne.

Kommunen anfører, at disse udgør de primære udendørs opholdsarealer.

De mest støjbelastede punkter ved de tre boliger må imidlertid antages at være opholdsarealerne på sydsiden af boligerne, da disse ligger tættest på vindmøllerne, og da boligerne vil have en støjafskærmende effekt. Der skulle derfor efter Planklagenævnets opfattelse have været taget udgangspunkt i beregningspunkter syd for boligerne.

Kommunen har, som følge af det af klagerne anførte om, at beregningspunkterne skal placeres syd for boligerne, bedt et ikke-akkrediteret rådgivningsfirma om at gennemføre en supplerende støjberegning af 16. september 2020. Beregningen er foretaget med udgangspunkt i samme datasæt som i 2018, men med placering af tre nye beregningspunkter, som angivet af klagerne.

Det fremgår af beregningerne, at grænseværdierne for støj kan overholdes ved de tre boliger med en margin på mellem 1,7-2,3 dB ved 6 m/s og 1,6-2 dB ved 8 m/s.

I forhold til de konkrete beregningspunkter ved lavfrekvent støj, har kommunen desuden henvist til, at støjrapporten fra 2018 viser, at grænseværdierne overholdes med stor margin, også i forhold til de tre adresser klagerne henviser til.

På den baggrund er det Planklagenævnets opfattelse, at miljørapporten ikke lider af sådanne væsentlige mangler som følge af valget af beregningspunkter nord for boligerne, at planerne må ophæves af den grund. Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

Nævnet bemærker i den forbindelse, at nævnet ikke er afskåret fra at inddrage nye oplysninger i sagen, som tilvejebringes efter afgørelsen er truffet, jf. de almindelige forvaltningsretlige principper om inddragelse af nye forhold i klagesager.[56]

Klage vedrørende støjbidrag fra nye henholdsvis eksisterende vindmøller

Klagerne anfører, at det er de to vindmøllers støjbidrag, der er relevant for boligerne på A2, A3 og A4, og som skal overholde grænseværdierne, og ikke husstandsvindmøllen, der er opført på samme ejendom som boligerne.

Planklagenævnets vurdering i forhold til støj fra nye henholdsvis eksisterende vindmøller

Planklagenævnet kan konstatere, at kommunen i begge støjrapporter samt i støjberegningen af 16. september 2020 både har medtaget de to vindmøller, der er planlagt for, og i alt 3 husstandsvindmøller, herunder husstandsvindmøllen ved A2, A3 og A4, i beregningerne af den samlede støjpåvirkning fra vindmøller, jf. bekendtgørelse om støj fra vindmøller § 4, stk. 1. Reglerne for vurdering af støj i situationer, hvor der i forvejen findes vindmøller i området, er således overholdt, og miljørapportens vurdering i forhold til den samlede støj fra nye og eksisterende vindmøller er således baseret på et tilstrækkeligt grundlag.

Det fremgår af de to støjrapporter og støjberegningen af 16. september 2020, at støjgrænseværdierne kan overholdes ved alle tre boliger.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

Klage vedrørende tonestøj

Klagerne har gjort gældende, at der i støjrapporterne ikke er redegjort for hørbare toner i støjen i henhold til vindmøllebekendtgørelsen.

Kommunen har oplyst, at støjdocumentationen er udarbejdet i henhold til bekendtgørelse om støj fra vindmøller, og at der ikke er konstateret toner ved møllerne under støjmålingerne.

Planklagenævnets vurdering i forhold til tonestøj.

Planklagenævnet bemærker, at miljøvurderingsloven ikke indeholder regler om, at der skal udføres bestemte støjmålinger, herunder målinger af tonestøj.

Det er nævnets opfattelse, at tonestøj som udgangspunkt ikke kan vurderes, inden vindmøller er etableret og sat i drift, idet tonestøj typisk vil opstå som følge af slitage og afhænge af bl.a. vindmøllernes alder, tilstand og vedligeholdelsesniveau. Tonestøj vil derfor typisk ikke forekomme på nyere vindmøller, og tonestøj skal derfor normalt ikke inddrages i en miljørapport for en plan, der muliggør opstilling af nye vindmøller.

Da vindmøllerne i den konkrete klagesag imidlertid var etableret på tidspunktet for udarbejdelsen af miljørapporten, og idet der inden vedtagelsen af planerne var klaget over tonestøj, bemærker nævnet, at det i den konkrete sag efter omstændighederne kunne være relevant at foretage en vurdering i forhold til tonestøj.

Planklagenævnet kan dog konstatere, at det fremgår i støjrapporten fra 2018 s. 2 og støjrapporten fra 2020 s. 2 og 16, at der ikke er konstateret toner i støjen. På den baggrund finder nævnet ikke, at kommunen har været forpligtet til foretage en vurdering i forhold til tonestøj i miljørapporten.

Såfremt det efterfølgende viser sig, at der opstår hørbare toner i støjen fra vindmøllerne, må klagerne rette henvendelse til kommunen med henblik på, at kommunen kan føre tilsyn hermed.

Planklagenævnet kan derfor ikke give medhold i klagepunktet.

Klage vedrørende montering af dinotakker

Klagerne anfører, at den nordlige vindmølle har fået påført dinotakker, efter støjrapporten fra 2018 er udarbejdet, og at effekten af dinotakker dermed ikke indgår i støjrapporten, og at støjrapporten derfor lider af en væsentlig retlig mangel.

Klagepunktet har givet Planklagenævnet anledning til at efterprøve, om effekten af dinotakker er vurderet i tilstrækkeligt omfang i miljørapporten.

Planklagenævnets vurdering i forhold til dinotakker

Det fremgår af miljørapporten s. 20, at der som grundlag for vurderingen af støjpåvirkningen er anvendt støjdokumentation, der indeholder målinger af de to nye møllers kildestøj og efterfølgende beregninger af støjpåvirkningen i omgivelserne for almindelig støj og lavfrekvent støj.[57] Det fremgår endvidere, at dokumentationen er gennemført med udgangspunkt i, at den sydlige mølle er indstillet til støjmode 24 RPM, og at den nordlige mølle er indstillet til reduceret drift svarende til støjmode 23 RPM. Det fremgår herudover, at den nordlige mølle pt. er forberedt til anden støjdæmpning og derfor er forsynet med "bagudvendte takker"[58] (serrated trailing edges) på 30 % af det yderste af vingerne. Det fremgår endvidere, at effekten af "bagudvendte takker" ikke indgår i den anvendte støjdokumentation, som danner grundlag for miljøvurderingen.

Det fremgår af sagen, at kommunen i forbindelse med gennemgangen af de indkomne høringssvar efter offentlighedsfasen forholdte sig til dinotakkernes påvirkning. Kommunen anførte i bemærkningerne til høringssvar nr. 1.3, at dinotakkerne anvendes som støjreducerende tiltag, og at den støjreducerende effekt ikke er indregnet i støjdokumentationen. I stedet anvendtes reduceret drift af den nordlige vindmølle som støjreducerende tiltag. Det fremgår endvidere, at vindmøllernes drift er uændret i forhold til den støjdokumentation, der ligger til grund for miljøvurderingen, og derfor vurderer kommunen, at støjen fra vindmøllerne ikke kan være større end dette niveau. Kommunen vurderede endvidere, at forholdet er i overensstemmelse med reglerne i bekendtgørelsen om støj fra vindmøller, idet ændringen utvivlsomt ikke kan medføre øget støj. Kommunen vurderede desuden, at sagen var tilstrækkeligt belyst i forhold til at kunne træffe afgørelse, og at officialprincippet var tilgodeset. Det fremgår endvidere af kommunens bemærkninger til høringssvar nr. 3.1, at den manglende inddragelse af dinotakkernes støjreducerende effekt betragtes som værende uden betydning for den samlede vurdering af møllernes miljøpåvirkning og dermed også for den gennemførte miljøvurderings- og planproces.

Planklagenævnet finder på denne baggrund, at kommunen har foretaget en tilstrækkelig vurdering af dinotakkernes indflydelse på støjpåvirkningen i miljørapporten. Nævnet bemærker endvidere, at der efter monteringen af dinotakker på den nordlige vindmølle, også er foretaget en fornyet støjmåling i støjrapporten fra 2020, som viser, at normal støj er uændret eller reduceret med op til 1,5 dB ved de boliger, hvor der er foretaget beregninger, sammenlignet med støjrapporten fra 2018. Nævnet finder således ikke grundlag for at antage, at dinotakkerne medførte en yderligere støjbelastning, som burde have indgået i miljørapporten.

Klageren har i øvrigt gjort gældende, at den nordlige vindmølle ikke kører med 23 RPM, men med 24 RPM. Hvis klageren dermed mener, at dette også var tilfældet, da støjrapporten fra 2018 blev udarbejdet, bemærker nævnet, at støjberegningerne er lavet med udgangspunkt i den faktiske kildestøj fra vindmøllerne, og at det således er uden betydning i forhold til vurderingen af støjpåvirkningen, om vindmøllen kørte med 23 eller 24 RPM.

Planklagenævnet finder på baggrund af ovennævnte, herunder støjrapporten fra 2020, ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at dinotakkerne ikke har medført en forøgelse af støjpåvirkningen.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

Klage vedrørende støjberegninger fra det ikke-akkrediterede rådgivningsfirma

Klagerne henviser til støjrapporten fra 2020 (kommunens bilag 3) og gør gældende, at et konkret rådgivningsfirma er ansat af vindmølleopstiller og igennem 10 år har udarbejdet støjtal, som har været urigtige. Derudover har klagerne gjort gældende, at firmaet ikke er en dansk akkrediteret støjrådgiver.

Generelt om krav til støjrådgivere

Det fremgår af vejledningen til bekendtgørelsen om støj fra vindmøller s. 10,[59] at virksomheder, der foretager *støjmålinger*, skal være akkrediteret eller certificerede, men at samme krav ikke gælder i forhold til virksomheder, der foretager *støjeregninger*.

Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet bemærker indledningsvist, at støjrapporten fra 2020 er udarbejdet af en akkrediteret støjrådgiver, og at denne rådgiver har udført de konkrete støjmålinger og de efterfølgende støjberegninger i denne rapport. Støjrapporten er således ikke udarbejdet af det ikke-akkrediterede rådgivningsfirma, som klageren har omtalt.

Med hensyn til støjberegningerne i støjrapporten fra 2018, som indgik i miljøvurderingen, bemærker Planklagenævnet desuden, at det ikke-akkrediterede rådgivningsfirma heller ikke i den forbindelse har foretaget *støjmålinger*. Disse blev foretaget af en akkrediteret støjrådgiver. Kravene til, hvem der kan foretage støjmålinger, var således opfyldt.

Planklagenævnet finder i øvrigt ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at de støjberegninger, der blev udarbejdet af det ikke-akkrediterede rådgivningsfirma i forbindelse med støjrapporten fra 2018, og som ligger til grund for vurderingen af støj i miljørapporten, er tilstrækkelige.

Det forhold, at klagerne henviser til en mailkorrespondance fra 2017, som vedrører en række andre støjberegninger, medfører ikke, at de støjtal (målinger af vindmøllernes kildestyrke/lydniveau), der er anvendt af det ikke-akkrediterede rådgivningsfirma i støjrapporten fra 2018, må antages at være behæftet med fejl.

Nævnet finder desuden ikke, at der i øvrigt foreligger oplysninger i sagen, som giver grundlag for at antage, at der er fejl i støjmålingerne eller støjberegningerne. En nærmere afklaring af, hvorvidt der er begået bevidste fejl ved udarbejdelsen af støjrapporterne, forudsætter en egentlig bevisførelse med vidneafhøringer, hvilket Planklagenævnet ikke kan foretage. En sådan bevisførelse må i givet fald ske i forbindelse med et søgsmål ved domstolene.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

Planklagenævnets samlede vurdering i forhold til støj i miljørapporten

I forlængelse af det af klagerne anførte vedrørende støj, har Planklagenævnet fundet anledning til at vurdere, hvorvidt støjpåvirkningen i øvrigt er vurderet tilstrækkeligt i miljørapporten.

Kommunen har vurderet støjpåvirkningen for de nærmeste boliger efter de beregningsmetoder m.v., som fremgik af bekendtgørelse om støj fra vindmøller, herunder at støjen skal beregnes ud fra vindhastigheder på henholdsvis 6 og 8 m/s (miljørapporten s. 18-22).^[60]

Planklagenævnet konstaterer endvidere, at beregningsresultaterne er sammenholdt med de støjgrænseværdier, som fremgår af bekendtgørelse om støj fra vindmøller, og at det forventes, at grænseværdierne vil kunne overholdes.

Hertil kommer, at kommunen har foretaget en vurdering af støjpåvirkningen på baggrund af de to nye vindmøller og ligeledes sammenholdt dette med de tidligere forhold, hvor der var opstillet tre ældre vindmøller, og den situation, hvor der ikke er opstillet vindmøller.

Planklagenævnet finder på den baggrund, at kommunen i et tilstrækkeligt omfang har redegjort for forhold i relation til støj, og at mindstekravene efter miljøvurderingslovens bilag 4, er opfyldt.

Nævnet finder endvidere, at kommunen på baggrund af miljørapporten og støjrapporterne har været tilstrækkelig oplyst om støjforholdene til at kunne træffe afgørelse. Nævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet om, at sagen i forhold til støj ikke har været tilstrækkeligt oplyst, fordi kommunen – efter klagerens opfattelse – har ignoreret klagerens henvendelser af 22. marts 2012 og 30. juni 2020 vedrørende mangler ved støjrapporten.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunkterne om støj.

2.5.4. Alternativer

Klagen

Klagerne anfører, at der i kommuneplanen for Svendborg Kommune er udpeget flere alternative områder for opstilling af vindmøller, hvilket reelt ikke er blevet vurderet. Klagerne henviser desuden til den tidligere planlægningsproces fra 2012.

Planklagenævnet har forstået det som en klage over, at kommunen ikke i forbindelse med udarbejdelsen af miljørapporten har vurderet alternative placeringer, jf. miljøvurderingslovens § 12, stk. 1.

Generelt om alternativer

En miljørapport skal fastlægge, beskrive og evaluere *rimelige* alternativer, jf. miljøvurderingslovens § 12, stk. 1.

Forpligtelsen til at fastlægge, beskrive og evaluere rimelige alternativer skal ses i sammenhæng med formålet med en miljøvurdering af en plan, som er at sikre, at planens indvirkning på miljøet inddrages og bidrager til, at der træffes en begrundet og oplyst afgørelse om planens endelige udformning. Valget og udformningen af rimelige alternativer foretages med udgangspunkt i planens mål og geografiske anvendelsesområde. Det valgte alternativ skal være realistisk, hvilket vil sige muligt at realisere i stedet for det påtænkte.[61]

Der fremgår desuden følgende af EU-kommissionens vejledning om SMV-direktivet:

Det fremgår ikke af direktivets tekst, hvad der menes med et rimeligt alternativ til en plan eller et program. Det første skridt i forbindelse med beslutningen om mulige rimelige alternativer bør være at tage planens eller programmets mål og geografiske anvendelsesområde i betragtning. Teksten oplyser ikke, om der menes alternative planer eller programmer eller forskellige alternativer inden for en plan eller et program. I praksis vil forskellige alternativer inden for en plan normalt blive vurderet (f.eks. forskellige metoder for affaldsbortskaffelse inden for en affaldshåndteringsplan eller forskellige metoder for udvikling af et område inden for rammerne af en arealanvendelsesplan). Et alternativ kan være en anden måde at opfylde planens eller programmets mål på. Med hensyn til arealanvendelsesplaner eller fysiske planlægningsplaner er oplagte alternativer anderledes anvendelser af områder, der er udpeget til specifikke aktiviteter eller formål, og alternative områder for sådanne aktiviteter.[62]

Der er ikke i miljøvurderingsloven et krav om, at der skal vælges en bestemt planlægningsmæssig løsning frem for andre.

Det kan efter Planklagenævnets opfattelse ikke antages, at der altid er en pligt til at vurdere andre alternativer end 0-alternativet. Alternativer er navnlig relevante ved større, ikke-reversible beslutninger, ved omfattende indgreb i det eksisterende miljø, ved politisk usikkerhed omkring løsningen i kommunen, samt hvis der er indkommet (realistiske) alternative forslag fra berørte myndigheder eller offentligheden.

Planklagenævnet finder desuden ikke, at der af SMV-direktivet eller miljøvurderingsloven kan udledes en pligt til, at en kommune i forbindelse med vurderingen af alternativer nødvendigvis skal vurdere en helt anden geografisk placering af det påtænkte byggeri, anlæg m.v. Kommunen kan dog vælge at inddrage et sådant alternativ, såfremt kommunen vurderer, at det er et rimeligt alternativ.

Der er under alle omstændigheder alene krav om at beskrive *rimelige/realistiske* alternativer. At alternativerne skal være realistiske, betyder, at de skal være teknisk, praktisk og økonomisk mulige. De skal desuden falde ind under den pågældende myndigheds retlige og geografiske kompetence.[63]

Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering i forhold til, at der ikke findes andre rimelige/realistiske alternative placeringer af de to vindmøller.

Nævnet lægger vægt på, at det fremgår af den sammenfattende redegørelse til miljørapporten s. 4, at kommunen i 2012 forud for igangsætningen af den første planproces for de konkrete vindmøller har overvejet alternative placeringer af vindmøller på det vestlige Tåsinge, hvor landskabsforhold og afstandskrav til nærmeste boliger har haft betydning for beslutningen om at arbejde videre med ansøgningen om at etablere to vindmøller ved Skiftevær.

Planklagenævnet bemærker, at nævnet ikke finder det aktuelt at vurdere, hvorvidt Svendborg Kommune havde belyst rimelige alternativer i forbindelse med den tidligere planproces i forhold til de to vindmøller, da planerne[64] under alle omstændigheder ikke længere gælder.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.5.5. Dispensation fra strandbeskyttelseslinjen

Klagen

Klagerne anfører en lang række klagepunkter vedrørende en dispensation fra strandbeskyttelseslinjen af 4. december 2015.[65] Klagerne har i forlængelse heraf anført, at da dispensationen lider af en række væsentlige fejl og mangler, er de data, der lægges til grund for bl.a. miljørapporten ikke korrekte, hvilket er en væsentlig retlig mangel.

Planklagenævnet har forstået klagepunktet således, at klagerne mener, at miljørapporten lider af væsentlige retlige mangler, fordi kommunen lægger dispensationen til grund for udarbejdelsen af miljørapporten.

Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet bemærker indledningsvist, at nævnet ikke har kompetence til at behandle en klage over en dispensation fra strandbeskyttelseslinjen, jf. afsnit 2.1.2. Nævnet kan således ikke tage stilling til, hvorvidt dispensationen faktisk lider af de fejl og mangler, som klagerne gør gældende.

Nævnet bemærker ligeledes, at det er uden betydning for miljørapportens gyldighed, om der er givet en dispensation fra strandbeskyttelseslinjen eller ej, da dette ikke er en forudsætning for, at en plan med tilhørende miljørapport kan vedtages.

Nævnet bemærker ligeledes, at dispensationen kun omtales i begrænset omfang i miljørapporten, herunder bl.a. på s. 31 og 52, hvor det blot konstateres, at Naturstyrelsen har meddelt dispensation fra strandbeskyttelseslinjen.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.6. Lokalplanen

2.6.1. Klagen

Klagerne anfører, at de ønsker en afgørelse af, om kommunen forvaltningsretligt har ladet hensynet til ansøgerne veje for tungt i sagen. Klagerne henviser herefter til problemstillingen omkring, hvorvidt der bør ske fysisk eller retlig lovliggørelse af vindmøllerne.

Planklagenævnet har forstået klagepunktet således, at klagerne mener, at kommunen har varetaget usaglige hensyn, idet kommunen har ladet hensynet til vindmølleopstillerne føre til, at der sker retlig lovliggørelse af de to vindmøller frem for fysisk lovliggørelse.

Planklagenævnet bemærker i øvrigt, at nævnet ikke kan tage stilling til selve afvejningen af eventuelle modsatrettede (saglige) hensyn, herunder hvilke hensyn kommunen lader veje tungest, idet dette ikke er et retligt spørgsmål.

2.6.2. Generelt om planlægningsmæssig begrundelse og usaglige hensyn

Lovliggørelse af et allerede etableret lokalplanpligtigt byggeri, som ikke er omfattet af en gyldig lokalplan, kan ske enten fysisk ved at fjerne byggeriet, eller retligt ved udarbejdelse af en lovliggørende lokalplan.

Efter planlovens § 13, stk. 1, kan en kommune til enhver tid beslutte at tilvejebringe planforslag og ændringsforslag til eksisterende kommunale planer i overensstemmelse med de procedurer, som er fastsat i planlovens kapitel 6, når det er planlægningsmæssigt relevant (lokalplanretten), og såfremt indholdet i øvrigt er i overensstemmelse med reglerne i planloven.

Lokalplankompetencen forudsætter således, at der er en planlægningsmæssig relevant begrundelse, og planlægningen må ikke være baseret på usaglige hensyn. Rent økonomiske hensyn er ikke et planlægningsmæssigt relevant hensyn. En eventuel usaglighed vil typisk bestå i, at kommunen udarbejder en lokalplan alene af hensyn til kommunens egne økonomiske interesser.

At en grundejer eller en bygherre inden for et lokalplanområde har en økonomisk interesse i vedtagelsen af en lokalplan, er imidlertid helt sædvanligt og ikke noget, der i sig selv er i strid med planloven. Det afgørende er således, om kommunen har en planlægningsmæssig relevant grund til at vedtage lokalplanen.

2.6.3. Planklagenævnets vurdering

Efter planlovens § 15, stk. 1, skal en lokalplan indeholde oplysninger om planens formål og retsvirkninger, og formålet skal fastlægge den planlægningsmæssige begrundelse.

Den planlægningsmæssige begrundelse i den aktuelle sag fremgår af lokalplanens § 1. Lokalplanen har bl.a. til formål at muliggøre opsætning af to vindmøller.

Planklagenævnet finder, at begrundelsen for vedtagelsen af lokalplanen, som fremgår af lokalplanens § 1, er en saglig og planlægningsmæssig relevant begrundelse.

Planklagenævnet finder på baggrund af sagens oplysninger heller ikke i øvrigt grundlag for at antage, at kommunen har varetaget usaglige hensyn i forbindelse med vedtagelsen af planen. Nævnet lægger vægt på, at kommunen allerede i forbindelse med den tidligere planlægningsproces i 2012-2015 har ønsket at nedtage tre ældre vindmøller på Tåsinge og opsætte to nye vindmøller på den valgte placering. Det er desuden ikke usagligt, at en kommune ønsker at lovliggøre et lokalplanpligtigt forhold ved at gendevtage et plangrundlag, der er ophævet af nævnet som følge af en væsentlig retlig mangel, under forudsætning af, at kommunen har rettet op på den pågældende mangel.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.7. Planklagenævnets samlede vurdering

Planklagenævnet kan ikke give medhold i klagen over miljørapporten.

Planklagenævnet kan ikke give medhold i klagen over vedtagelsen af lokalplan nr. 637, et område til vindmøller ved Ny Søby, Tåsinge.

Det betyder, at lokalplanen og miljørapporten fortsat gælder.

3. Afsluttende bemærkninger

Planklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 3, stk. 3, i lov om Planklagenævnet.^[66] Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. § 3, stk. 4, i lov om Planklagenævnet.

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 4, stk. 1, i lov om Planklagenævnet.

De indbetalte klagegebyrer tilbagebetales ikke. Klagegebyrer tilbagebetales kun, hvis nævnet har afvist at behandle sagen, hvis klagen tilbagekaldes, eller hvis nævnet giver klageren medhold eller i øvrigt ændrer den afgørelse, der er klaget over. Det er ikke tilfældet i denne sag. Planklagenævnets afgørelse vedrørende klagegebyret kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed. Der henvises til § 3 i gebyrbekendtgørelsen for Planklagenævnet.^[67]

[1] Planerne kan søges frem på plandata.dk: <http://kort.plandata.dk/searchlist/#/> (<http://kort.plandata.dk/searchlist/#/>).

[2] Natura 2000-plan 2016-2021, Sydfynske Øhav, s. 9.

[3] Planklagenævnets afgørelse af 20. december 2017 i sagen NMK-41-00436. Afgørelsen kan ses på afgørelsesportalen på <https://pkn.naevneneshus.dk/> (<https://pkn.naevneneshus.dk/>).

[4] Støjrapporterne er udarbejdet i henhold til bekendtgørelse nr. 1736 om støj fra vindmøller af 21. december 2015 (herefter benævnt *bekendtgørelse om støj fra vindmøller*).

[5] Klageren har klagenr. 1012504, sagsnr. 20/12346 og klagenr. 1019606, sagsnr. 21/02411.

[6] Klageren har klagenr. 1012392, sagsnr. 21/00253 og klagenr. 1018891, sagsnr. 21/02402.

[7] Oprindeligt lov nr. 425 af 18. maj 2016 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM), afløst af lovbekendtgørelse nr. 448 af 10. maj 2017, som var gældende ved lovens ikrafttræden. Lovbekendtgørelse nr. 448 er efterfølgende afløst af lovbekendtgørelse nr. 1225 af 25. oktober 2018 og senest lovbekendtgørelse nr. 973 af 25. juni 2020, som dog i vidt omfang indeholder enslydende bestemmelser.

[8] Bekendtgørelse af lov om planlægning, jf. lovbekendtgørelse nr. 1157 af 1. juli 2020 med senere ændringer.

[9] Bekendtgørelse nr. 1383 af 26. november 2016 om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

[10] Bekendtgørelse nr. 1736 af 21. december 2015 om støj fra vindmøller, som var gældende på daværende tidspunkt.

[11] A1, A2, A3, A4, samt A5, A6, A7, A8, A9 og A10.

[12] Derudover er erhvervsministeren klageberettiget.

[13] Oprindeligt Rådets direktiv 79/409/EØF af 2. april 1979 om beskyttelse af vilde fugle. Det oprindelige direktiv og senere ændringer er nu kodificeret i Europa-Parlamentet og Rådets direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle.

[14] Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

[15] Bekendtgørelse nr. 1383 af 26. november 2016 om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

[16] Dette gælder dog ikke planforslag, som er direkte forbundet med eller nødvendige for et Natura 2000-områdets forvaltning.

[17] EU-Kommissionens meddelelse "Forvaltning af Natura 2000-lokaliteter – Bestemmelserne i artikel 6 i habitatdirektivet 92/43/EØF", 2018, afsnit 3.6.4.

[18] EU-Domstolens dom af 11. april 2013 i sag C-258/11 (Sweetman), præmis 39.

[19] EU-domstolens dom af 11. april 2013 i sag C-258/11 (Sweetman), præmis 32.

[20] EU-domstolens dom af 7. september 2004 i sag C-127/02 (Waddenzee), præmis 36.

[21] EU-domstolens dom af 14. januar 2016 i sag C-399/14 (Grüne Liga Sachsen), præmis 54.

[22] EU-Kommissionens meddelelse "Forvaltning af Natura 2000-lokaliteter – Bestemmelserne i artikel 6 i habitatdirektivet 92/43/EØF", 2018, afsnit 2.9.2.

[23] EU-domstolens dom af 14. januar 2016 i sag C-141/14 (Kaliakra), præmis 75-76.

[24] Forslag til afgørelse i sag C-141/14, præmis 97.

[25] Habitatvejledningen, december 2020, afsnit 3.3.

[26] Planklagenævnets afgørelse af 18. december 2018 i [sagsnr. 19/07433](http://esdh-em-nh/personallibraries/prod/b022349/viewed%20files/sagsnr.%2019/07433) (<http://esdh-em-nh/personallibraries/prod/b022349/viewed%20files/sagsnr.%2019/07433>). Afgørelsen kan læses på afgørelsesportalen: <https://pkn.naevneneshus.dk/> (<https://pkn.naevneneshus.dk/>).

[27] EU-Domstolens dom af 26. april 2017 i sag C-142/16 (Moorburg), præmis 29.

[28] Habitatvejledningen (vejledning nr. 48 til bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, Miljøstyrelsen), december 2020, afsnit 4.4.1.

[29] Habitatvejledningen, december 2020, afsnit 4.3.

[30] EU-domstolens dom af 7. november 2018 i sag C-461/17 (Holohan), præmis 37 og 38.

[31] Planklagenævnet lægger til grund, at kommunen ved anvendelsen af denne terminologi henviser til følgende arter: fjordterne, dværgterne, havterne, splitterne og sorthovedet måge.

[32] Planklagenævnet lægger til grund, at kommunen med formuleringen "øvrige fuglearter" henviser til de andre arter på udpegningsgrundlaget – ud over havørn, rørhøg og sangsvane – som er behandlet andet steds i kommunens høringssvar.

[33] EU-domstolens dom af 7. november 2018 i sag C-461/17 (Holohan), præmis 37 og 38.

[34] Therkildsen, O.R. & Elmeros, M. (Eds.). 2017. [Second year post-construction monitoring of bats and birds at Wind Turbine Test Centre Østerild](https://dce.au.dk/udgivelser/vr/nr-201-250/abstracts/nr-232-andet-aars-overvaagning-af-flagermus-og-fugle-efter-opfoerelse-af-wind-turbine-test-center-oesterild/). Aarhus University, DCE – Danish Centre for Environment and Energy, 142 pp. Scientific Report from DCE – Danish Centre for Environment and Energy No. 232. (<https://dce.au.dk/udgivelser/vr/nr-201-250/abstracts/nr-232-andet-aars-overvaagning-af-flagermus-og-fugle-efter-opfoerelse-af-wind-turbine-test-center-oesterild/>) Tilgængelig her: <https://dce.au.dk/udgivelser/vr/nr-201-250/abstracts/nr-232-andet-aars-overvaagning-af-flagermus-og-fugle-efter-opfoerelse-af-wind-turbine-test-center-oesterild/> (<https://dce.au.dk/udgivelser/vr/nr-201-250/abstracts/nr-232-andet-aars-overvaagning-af-flagermus-og-fugle-efter-opfoerelse-af-wind-turbine-test-center-oesterild/>).

[35] [Drachmann, J., Waagner, S. & Nielsen, H.H. 2020. Klim Vindmøllepark - Monitering af fuglekollisioner, resumé. Vattenfall Vindkraft A/S.](https://group.vattenfall.com/contentassets/36627206e80942949cf3f5e1ab2a7601/klim-vindmollepark_monitering-af-kollisioner_endelig-rapport_resume_160120.pdf) (https://group.vattenfall.com/contentassets/36627206e80942949cf3f5e1ab2a7601/klim-vindmollepark_monitering-af-kollisioner_endelig-rapport_resume_160120.pdf) Tilgængelig her: https://group.vattenfall.com/contentassets/36627206e80942949cf3f5e1ab2a7601/klim-vindmollepark_monitering-af-kollisioner_endelig-rapport_resume_160120.pdf (https://group.vattenfall.com/contentassets/36627206e80942949cf3f5e1ab2a7601/klim-vindmollepark_monitering-af-kollisioner_endelig-rapport_resume_160120.pdf).

[36] Det fremgår af oversigten, at arten "Engryle" indgår, hvilket er den mest almindelig underart af arten "Almindelig ryle", som fremgår af Natura 2000-planen for 2016-2020.

[37] EU-domstolens dom af 7. november 2018 i sag C-461/17 (Holohan), præmis 37 og 38.

[38] Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

[39] Bekendtgørelse nr. 1383 af 26. november 2016 om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

- [40] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19, Skydda Skogen, præmis 76.
- [41] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19, Skydda Skogen, præmis 77.
- [42] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19, Skydda Skogen, præmis 51.
- [43] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19, Skydda Skogen, præmis 60 og 61.
- [44] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19, Skydda Skogen, præmis 82.
- [45] Bekendtgørelse nr. 521 af 25. marts 2021 om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt.
- [46] Forvaltningsplanen for flagermus, 2013, s. 30-31.
- [47] Planklagenævnets afgørelse af 3. november 2020 om vindmøller ved A11 (sagsnr. 18/06074). (<https://pkn.naevneneshus.dk/afgoerelse/90f4ca1d-2841-4ac6-a36b-13fb7d13a8bb?highlight=18%2F06074>)
- [48] Habitatvejledningen, afsnit 9.6.3.
- [49] Habitatvejledningen, afsnit 9.7.1.
- [50] Habitatvejledningen, afsnit 9.6.5.
- [51] Lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014 af forvaltningsloven.
- [52] Planklagenævnet bemærker, at nævnet ved afgørelse af 20. december 2017 (sagsnr. NMK-41-00436) vedrørende den af Svendborg Kommune foretagne miljøscreening af samme projekt fandt, at der skulle gennemføres en miljøvurdering.
- [53] Bekendtgørelse nr. 1736 af 21. december 2015 om støj fra vindmøller.
- [54] Bekendtgørelse nr. 135 af 7. februar 2019 om støj fra vindmøller.
- [55] Planklagenævnets understregning.
- [56] En myndighed skal i almindelighed inddrage nye forhold (nova) i klagesagen, herunder mellemkommende, nye oplysninger, påstande og anbringender, og er som udgangspunkt berettiget og forpligtet til at træffe afgørelse på baggrund af de nye oplysninger.
- [57] Planklagenævnet antager, at den støjdokumentation der omtales, er støjrapporten fra 2018.
- [58] I sagen omtalt som "dinotakker".
- [59] Miljøstyrelsens vejledning nr. 1, 2012, om Støj fra vindmøller, udarbejdet i henhold til dagældende bekendtgørelse nr. 1284 af 15. december 2011 om støj fra vindmøller.
- [60] Der henvises i miljørapporten til bekendtgørelse nr. 135 af 7. februar 2019 om støj fra vindmøller, men kommunen har i bemærkningerne til klagesagen oplyst, at henvisningen til denne bekendtgørelse er en fejl, da det er bekendtgørelse nr. 1736 af 21. december 2015 om støj fra vindmøller, der er anvendt.

[61] Bemærkninger til § 12 i forslag L147 til Lov om miljøvurdering af planer og programmer (FT2015-1).

[62] Kommissionens vejledning om gennemførelse af direktiv 2001/42 om vurdering af bestemte planers og programmers indvirkning på miljøet, 2003.

[63] Vejledning om miljøvurdering af planer og programmer, Miljøministeriet, juni 2006, afsnit 5.

[64] Forslag til kommuneplantillæg nr. 2013.11 og forslag til lokalplan nr. 580, et område til vindmøller ved Ny Søby, Tåsinge.

[65] Det fremgår af sagen, at Naturstyrelsen 4. december 2015 meddelte dispensation fra strandbeskyttelseslinjen til to vindmøller, og at Kystdirektoratet 22. juni 2017 meddelte dispensation fra strandbeskyttelseslinjen til teknikhuse, vejanlæg mv. Planklagenævnet antager, at den dispensation, klagerne omtaler, er Naturstyrelsens dispensation af 4. december 2015.

[66] Lov nr. 1658 af 20. december 2016 om Planklagenævnet.

[67] Bekendtgørelse nr. 108 af 28. januar 2017 om gebyr for indbringelse af klager for Planklagenævnet.

Sag:

21/00253,
20/12346, 21/02402
og 21/02411

Dato:

7. juli 2021.

Emner:

Miljøvurderingslo...
Planloven, retlig (...)

Planklagenævnet (<https://naevneneshus.dk/start-din-klage/planklagenaevnet/>) • Nævneshuset • Toldboden 2 • 8800 Viborg • Tlf. nr.: 72 40 56 00 • CVR: 37795526 • Plan@naevneneshus.dk (<mailto:Plan@naevneneshus.dk>)
[Tilgængelighedserklæring](https://www.was.digst.dk/pkn-naevneneshus-dk) (<https://www.was.digst.dk/pkn-naevneneshus-dk>)